

UVODNIK

Pred vami je nova številka Knjižničarskih novic, ki prinaša predvsem poročila z jesenskih strokovnih srečanj.

Poročili s konference »Slovenske digitalne kulturne vsebine« in »Slovenska konferenca o trajnem ohranjanju virov« je pripravila študentka **Nina Ban**, ki je sodelovala tudi pri pripravi prispevka o strokovnem posvetovanju visokošolskih in specialnih knjižnic »Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov«. Pod njega sta se podpisala še **Nana Turk** in **Mitja Iskrič**.

Za rubriko Novosti iz Centra za razvoj knjižnic je **Gorazd Vodeb** pripravil kratek opis raziskovalne naloge z naslovom »Analiza stanja in možnosti za ukinitve nadomestil za včlanitev v slovenske splošne knjižnice«. V rubriki Vsebinska obdelava pa nadaljujemo članek **Tatjane Kovač** iz prejšnje številke.

V rubriki Digitalna knjižnica Slovenije **Tomaž Žagar**, **Dalibor Radovan**, **Katja Tič**, **Miran Janežič**, **Tine Musek** in **Renata Šolar** predstavljajo geoknjižnico.

Objavljamo tudi prispevek **Ivana Kaniča** o rezultatih ankete, ki je bila izvedena med udeleženci strokovnega posvetovanja specialnih in visokošolskih knjižnic z namenom ugotoviti katere vire in kako uporabljajo za svoje osebne strokovne potrebe slovenski Bibliotekarji.

Špela Pahor tokrat predstavlja medkulturne dejavnosti v Mestni knjižnici Izola.

Hvala vsem, ki ste tekom leta poslali predloge za izboljšavo Knjižničarskih novic. V kolikor še niso bili upoštevani, jih bomo skušali realizirati v naslednjem letniku.

Damjana Vovk

Kazalo:

Uvodnik	1
Raziskovalno poročilo »Upravljanje avtorskih in sorodnih pravic na internetu - vidik javnih institucij«	1
Kolendar prihajajočih srečanj	2
Iskalne strategije	3
»Analiza stanja in možnosti za ukinitve nadomestil za včlanitev v slovenske splošne knjižnice«	4
Katere vire in kako uporabljajo za svoje osebne strokovne potrebe slovenski bibliotekarji?	5
Konferenca »Slovenske digitalne kulturne vsebine« – Europeana-Local	10
Slovenska konferenca o trajnem ohranjanju virov	14
»Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov«	18
Medkulturne dejavnosti v Mestni knjižnici Izola	26
Geoknjižnica na portalu Digitalne knjižnice Slovenije (dLib.si)	28
Seznam novosti ICB v NUK-u	30
Oglasi	32

RAZISKOVALNO POROČILO »UPRAVLJANJE AVTORSKIH IN SORODNIH PRAVIC NA INTERNETU - VIDIK JAVNIH INSTITUCIJ«

Na spletni strani Mirovnega inštituta je objavljeno celotno raziskovalno poročilo raziskave »Upravljanje avtorskih in sorodnih pravic na internetu - vidik javnih institucij«.

Namen in cilji raziskave so predstavljeni na <http://www.mirovni-institut.si/Projekt/Detail/si/projekt/Upravljanje-avtorskih-in-sorodnih-pravic-na-internetu-vidik-javnih-institucij/kategorija/Kulturna-politika>, celotno poročilo pa najdete na povezavi http://www.mirovni-institut.si/data/tinymce/Projekti/UPRAVLJANJE%20AVTORSKIH%20PRAVIC%20NA%20INTERNETU_VIDIK%20JAVNIH%20INSTITUCIJ.pdf.

OBVESTILA

KOLEDAR PRIHAJAJOČIH SREČANJ

TUJINA

(izbor za obdobje marec – junij 2011)

- **2.-4.3.2011**, Goa, Indija, *CALIBER (Convention on Automation of Libraries in Education and Research Institutions) 2011*, <http://www.inflibnet.ac.in>
- **9.-11.3.2011**, Hildesheim, Nemčija, *12th International Symposium on Information Science (ISI 2011)*, http://www.isi2011.de/?page_id=321
- **16.-17.3.2011**, St Paul, Minnesota, ZDA, *Library Technology Conference 2011*, <http://www.cvent.com/EVENTS/Info/Summary.aspx?e=dc179349-5ecb-418e-b427-136e823ea0c7>
- **21.-23.3.2011**, Washington, ZDA, *CIL 2011: Strategic Focus & Value for Library Communities*, <http://www.infotoday.com/cil2011/CallForSpeakers.asp>
- **25.-27.3.2011**, Vizcaya, Španija, *7th International Conference on Technology, Knowledge and Society*, <http://techandsoc.com/Conference-2Vizcaya011/>
- **30.3.-2.4.2011**, Philadelphia, ZDA, *ACRL 2011*, <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/events/national/2011/index3.cfm>
- **1.4.2011**, Benetke, Italija, *Italian ISKO Meeting. 5*, <http://www.iskoi.org/doc/venezia11.htm>
- **31.3.-2.4.2011**, Coventry, VB, *37th AAH (Association of Art Historians) Annual Conference*, <http://www.aah.org.uk/page/3234>
- **4.-7.4.2011**, Karasjok, Švedska, *Seventh International Indigenous Librarians' Forum 2011*, <https://sites.google.com/site/indigenouslibrariansforum/home>
- **13.-15.4.2011**, el Ferrol, Španija, *Spanish ISKO Conference. 10*, <http://www.ugr.es/~isko/>
- **18.-21.4.2011**, Dublin, Irska, *33rd European Conference on Information Retrieval*, <http://ecir2011.dcu.ie/>
- **25.-27.4.2011**, Kuala Lumpur, Malazija, *IFLA International newspaper conference 2011*, <http://www.pnm.gov.my/index.php?id=3361>
- **27.-28.4.2011**, Toronto, Kanada, *2nd International Conference on Information Management and Evaluation*, <http://academic-conferences.org/icime/icime2011/icime11-call-papers.htm>
- **11.-13.5.2011**, Istanbul, Turčija, *Librarians@the Crossroads*, http://ecist.read2live.com/ECIS_Istanbul/Welcome.html
- **11.-13.5.2011**, Brisbane, Avstralija, *International m-libraries conference: Mobile technologies: information on the move*, <http://www.usq.edu.au/m-libraries/program>
- **11.-14.5.2011**, Poreč, Hrvaška, *12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica*, <http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/172/>
- **24.-27.5.2011**, Atene, Grčija, *3rd QQML 2011 International Conference*, <http://www.isast.org/qqml2011.html>
- **27.-30.5.2011**, Osaka, Japonska, *Librasia 2011 - The Asian Conference on Literature and Librarianship 2011*, <http://librasia.iafor.org/>
- **29.5.-2.6.2011**, Varšava, Poljska, *2011 IATUL Conference*, <http://www.iatul2011.bgpw.congressor.eu/>

Sodelovanje na posvetovanju
(rok oddaje povzetkov)

- **10.1.2011** za 19.-20.9.2011, Haag, Nizozemska, *Classification & ontology: formal approaches and access to knowledge*, <http://seminar.udcc.org/2011/>
- **15.2.2011** (15.3.2011 poster) za 11.-14.5.2011, Poreč, Hrvaška, *12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica*, <http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/172/>
- **30.4.2011** za 26.-28.10.2011, Pariz, Francija, *International Conference on Computer and Information Science*, <http://www.waset.org/conferences/2011/paris/iccis/>

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Mateja Komel Snoj

Odgovorna urednica: Damjana Vovk (e-pošta: icb@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: dr. Melita Ambrožič, dr. Silva Novljan, dr. Maja Žumer

Naklada: 400 izvodov

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: icb@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-176.

VSEBINSKA OBDELAVA KNJIŽNIČNEGA GRADIVASTROKOVNE
TEME**ISKALNE STRATEGIJE**

Nadaljevanje iz prejšnje številke:

Izčrpnost vsebinske obdelave se od knjižnice do knjižnice razlikuje. To je razumljivo zaradi njihove različne funkcije. Vedno pa si želimo čim boljši priklic zelenih dokumentov. Nadaljujemo s še nekaterimi primeri iskanj po svojih katalogih.

Primeri B (vsi iskalni elementi so stvarni ali oblikovni):

Delovni zvezki za osnovne šole za slovenščino v letu 2009: TN=Slovenščina and CC=j1d and PY=2009

Vaje iz matematike za srednje šole: TN=Matematika and DW=Vaje za srednje šole

ali UC=51* and DW=Vaje za srednje šole

Pesniške zbirke v samozaložbi: PU=samozal* and LC=g

Knjige o slikarstvu, ki niso razstavn katalogi: UC=75/M not CC=b

Učbeniki in/ali priročniki za botaniko: UC=58 and (CC=v or CC=j*)

Spolna vzgoja otrok in mladine: DE=Spolna vzgoja and (DE=Mladostniki or DE=Otroci)

Publikacije o živalih, ki niso za otoke: DE=Živali not DE=Knjige za otroke

Pesmi o vinu in vinski trti: (DE=Vino and DE=Vinska trta) and LC=g

Pri natančnem iskanju vključimo tudi opombe in izvlečke. Podobno kot za iskanje po podpolju 200 velja za opombe v poljih 3xx: za podobne ali enake opombe izbirajmo vedno enake/iste izraze ali besedne zveze (npr. »prevod dela«, »prevod po angl. izd.«, »o avtorju na ...«, »o avtorici pri ...«, »kazalo«, »kazala«, »s posvetilom...«, »posvetilo avtorja« itd.) (Iskalna pripona NT.)

Pri člankih pa lahko iščemo tudi po izvlečkih, če pričakujemo, da so tam vsebine, ki niso izražene v drugih vsebinskih analizah. Iskanje poteka enako kot po ključnih besedah, iskalna pripona pa je AB.

Primeri C (med iskalne elemente so vključene opombe in izvlečki):

Prevedena dela, ki jih je izdala založba Nova revija: PU=Nova revija and prevod/NT

Knjige, ki jih hrani knjižnica in imajo avtorjevo posvetilo: posvetilo*/NT

Dokumenti o govedoreji na gorskih kmetijah: DU=govedoreja and kmetije/AB

Tatjana Kovač
Narodna in univerzitetna knjižnica

NOVOSTI IZ CENTRA ZA RAZVOJ KNJIŽNIC

»ANALIZA STANJA IN MOŽNOSTI ZA UKINITEV NADOMESTIL ZA VČLANITEV V SLOVENSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE«

Ministrstvo za kulturo je dovolilo objavo raziskovalne naloge, ki je bila poprej gradivo internega značaja. Dostopna je na naslovu <http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/clanarine.pdf>.

Študijo je obravnaval Nacionalni svet za knjižnično dejavnost na svoji 35. seji, Odbor Državnega zbora za kulturo, šolstvo, šport in mladino na 21. redni seji in Nacionalni svet za kulturo na 7. seji.

Raziskovalna naloga osvetljuje vprašanje ukinitve članarin v slovenskih splošnih knjižnicah z različnih vidikov. Najprej obravnava strokovna izhodišča temeljnih mednarodnih in nacionalnih dokumentov. Tako IFLA/UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah kot tudi IFLA/UNESCO Smernice za splošne knjižnice podčrtata pomen brezplačnosti storitev splošnih knjižnic, saj na ta način omogočimo dostopnost vsem ne glede na ekonomski ali socialni položaj. Oba dokumenta opozarjata na nevarnost, da bi zmožnost plačila postala kriterij za uporabo knjižnic.

Slovenski Standardi za splošne knjižnice za obdobje 2005-2015 predvidevajo uveljavitev brezplačnega vpisa, članstva in izposoje gradiva. Zakonska ureditev v Sloveniji omogoča splošnim knjižnicam, da samostojno določajo cene storitev, kriteriji so določeni samo pri višinah nadomestil za včlanitev. Zakon

o knjižničarstvu določa brezplačne storitve knjižnic, med njimi našteva tudi izposojanje na dom. Raziskava opozori na neskladje med zakonom in Uredbo o osnovnih storitvah knjižnic. Uredba namreč izposojanje na dom opredeli kot brezplačno storitev, vendar pa jo pogojuje s članstvom v knjižnici, ki pa je lahko plačljivo.

V mednarodni primerjavi je predstavljena zakonska ureditev, delež članstva in višina članarine v nekaterih evropskih državah.

Glede višine nadomestil za včlanitev je bilo ugotovljeno, da letu 2008 nobena splošna knjižnica ni bila brez neke oblike nadomestila za včlanitev vsaj za določeno uporabniško skupino. Višina nadomestil za včlanitev je znašala od 2 do 17,50 EUR, povprečno 10,50 EUR. Članarino je zaračunavalo 43 knjižnic, članarino in stroške izkaznic 6, članarino in vpisnino 1, vpisnino 5 in samo stroške izkaznice 2 knjižnici. Analiza cen ostalih storitev splošnih knjižnic je pokazala, da v cenikih prevladujejo postavke povezane z izposojanje gradiva, fotokopiranjem in tiskanjem, pomnilniškimi mediji, medknjižnično izposojanje itn. Primerjava cen za isto storitev je pokazala na velike razlike med splošnimi knjižnicami.

Uredba o osnovnih storitvah knjižnic je leta 2003 odpravila članarine in vpisnine za brezplačne ter mlaj-

še od 18 let. Podatki o strukturi članstva so pokazali na večji delež brezposelnih članov knjižnic glede na populacijo. Podatki o učinku uveljavitev Uredbe pa kažejo na povečanje deleža mladih članov.

Prihodki splošnih knjižnic so v letu 2008 znašali 47.638.162 EUR, od tega so članarine predstavljale 2,9 %, kar pomeni 1.362.834 EUR. Delež članarin v prihodkih knjižnic niha od 0 do 7,9 %, pri 22 knjižnicah pa predstavlja več kot 3 % prihodkov. Analiza porabe je pokazala, da knjižnice 90,5 % sredstev porabijo za materialne stroške, 7,8 % za investicije ter 1,7 % za plače. Postavko »nakup gradiva« je navedlo 27 knjižnic, ki so zanjo porabile 23 % nejavnih prihodkov iz izvajanja javne službe, kar predstavlja 12,4 % vseh sredstev za postavko.

V raziskavi je predstavljeno tudi stališče direktoric in direktorjev splošnih knjižnic. V sklepu raziskave predlaga kot možne ukrepe postopno ukinitve nadomestil za včlanitev ob pogoju, da financerji knjižnicam nadomestijo izpad sredstev. Glede na velike razlike v cenah bi jih morali poenotiti in zasnovati na stroškovnem principu, kar pa že zdaj velja za članarine in vpisnine.

Gorazd Vodeb

Narodna in univerzitetna knjižnica

KATERE VIRE IN KAKO UPORABLJAJO ZA SVOJE OSEBNE STROKOVNE POTREBE SLOVENSKI BIBLIOTEKARJI?

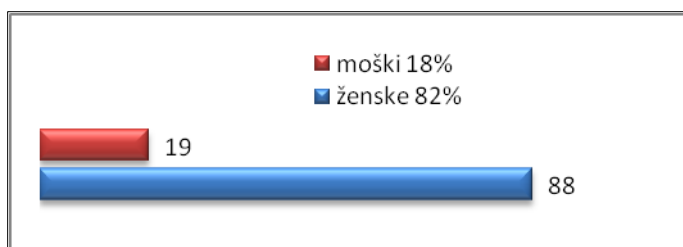
STROKOVNE
TEME

27. in 28. oktobra 2010 je potekalo v Ljubljani 4. skupno strokovno posvetovanje Sekcije za specialne knjižnice in Sekcije za visokošolske knjižnice ZBDS s krovnim naslovom *Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov z nadvse bogatim in zanimivim programom in dobro udeležbo*. Med udeleženci smo skušali s krajšo anonimno anketo dobiti odgovore na vprašanje **Kateré vire in kako uporabljajo slovenski bibliotekarji** v specialnih in visokošolskih knjižnicah za svoje strokovno bibliotekarsko delo, izobraževanje, izpopolnjevanje in informiranje v stroki.

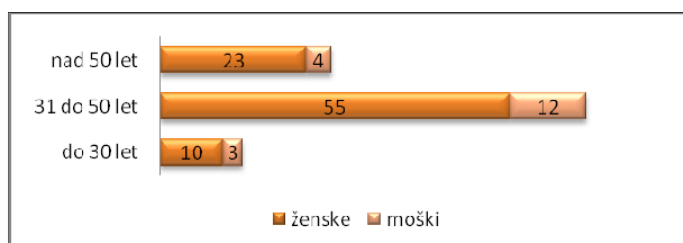
Med 203 udeleženci posvetovanja so bili tudi tuji in nekateri slovenski gostje, ki jih seveda nismo anketirali, zato izhajamo iz seznama udeležencev. Po teh podatkih je bilo prisotnih **136 knjižničarjev** (67% udeležencev), od teh je anketni list¹ s 13 vprašanji izpolnilo in vrnilo tri četrtine (109, vendar sta od tega dva anketna lista neuporabna), zato lahko ocenimo odzivnost na anketo kot zelo dobro (78,7% od prisotnih knjižničarjev). Veseli me, da je bilo prisotnih tudi 7 študentov, vendar tega števila v prikazih nismo nikjer upoštevali kot posebno kategorijo. Zbrani podatki predstavljajo solidno osnovo za analizo stanja med slovenskimi specialnimi in visokošolskimi knjižničarji. Enajst vprašanj je vezanih na navedeno problematiko uporabe z bibliotekarsko stroko povezanih virov, prvi dve vprašanji pa sta demografski - spol in starostna skupina.

Strukturo udeležencev smo lahko določili le glede na spol in vrsto knjižnice, ker podatki o starosti ob prijavi niso znani. Med 107 respondenti je 82% bibliotekark in 18% bibliotekarjev, kar povsem odraža tudi strukturo prijavitelcev. Izrazito prevladujejo ženske v starostni skupini od 30 do 50 let (51% vseh respondentov oz. 62% med ženskami), moških pod 30 let ali nad 50 let je komaj »za vzorec«. V analizi odgovorov smo delitev glede na starostno skupino ali spol izpostavljali samo pri tistih odgovorih, kjer so bile razlike velike in zato po našem mnenju signifikantne. Ugotavljamo, da je pripravljenost za sodelovanje v anketi med spoloma povsem izenačena (avtor ankete je povsem neosnova-

no predvideval signifikantno razliko!). Posamezne odgovore sta »pozabila« označiti dva moška, pri ženskah pa je bilo takih 13.

Prikaz 1: Število anketirank in anketirancev

Prikaz 2: Struktura respondentov po starostnih skupinah in spolu (število)

Tabela 1: Struktura respondentov po spolu in starostnih skupinah

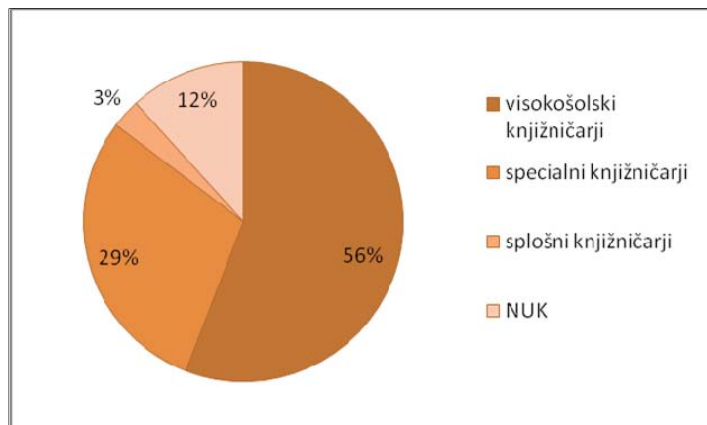
Spol / Starost	do 30 let	31 do 50 let	nad 50 let	skupaj
ženske	10	55	23	88 (82,2%)
moški	3	12	4	19 (17,7%)
skupaj	13 (12%)	67 (63%)	27 (25%)	107 (100%)

Ločevanje glede na vrsto knjižnice (visokošolska ali specialna) v podrobnejši analizi rezultatov ni bilo predvideno. Vemo, da je bilo med 136 prijavljenimi knjižničarji 76 visokošolskih, 40 specialnih, 4 splošni in 16 iz Narodne in univerzitetne knjižnice. 82-odstotni delež žensk med udeleženci je bil pričakovan, kdaj kasneje pa bi kazalo primerjati udeležbo na posvetovanjih in konferencah s podatki o zastopanosti spolov v knjižničarskih poklicih in z ozirom na vrsto knjižnice, kjer so zaposleni.

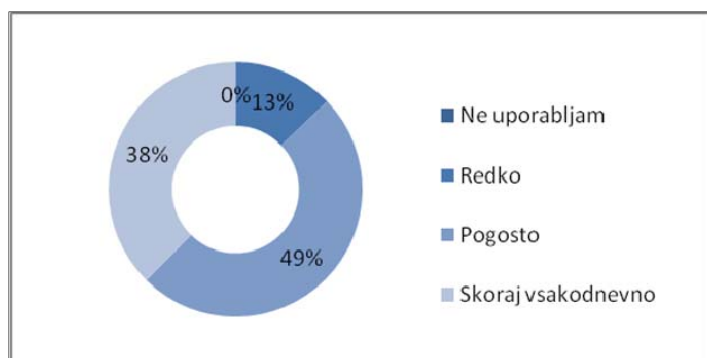
Na vprašanje **Kako pogosto uporabljate bibliotekarske vire in strokovno literaturo za svoje strokovno delo, izobraževanje, izpopolnjevanje in infor-**

1 Vprašalnik: <https://sites.google.com/site/ivankanec/povezave/ANKETA-2010.pdf>

miranje v stroki? so odgovorili vsi anketiranci, med njimi ni bilo nobenega, ki tovrstnih virov ne bi uporabljal, skoraj polovica jih po virih posega vsakodnevno, dobra tretjina pogosto in le 13 odstotkov redkeje.

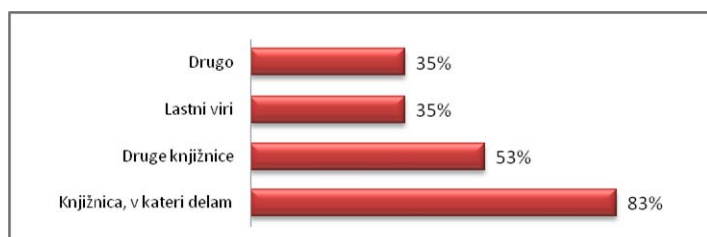
Prikaz 3: Struktura prisotnih knjižničarjev glede na vrsto knjižnice

Prikaz 4: Kako pogosto uporabljate bibliotekarske vire?

Kje najpogosteje najdete potrebno literaturo in podatke?

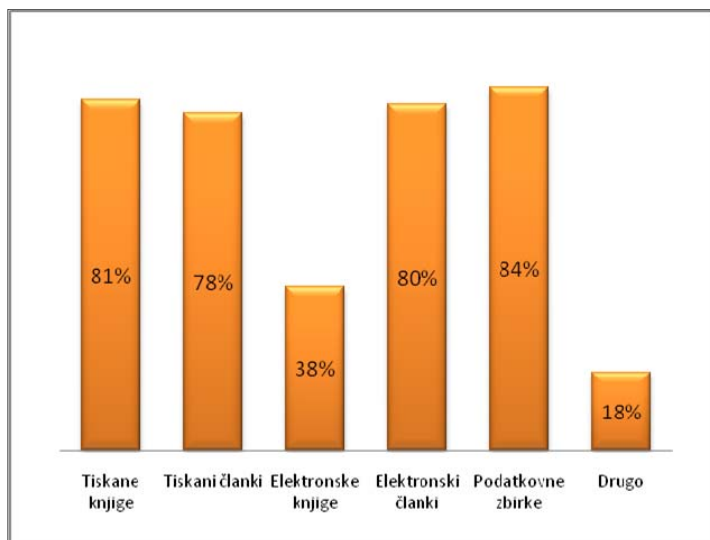
Na to vprašanje so lahko anketiranci izbrali več ponujenih odgovorov in pokazalo se je, da najpogosteje segamo po virih v lastni knjižnici, kjer delamo, potem pa še v drugih knjižnicah. Uporaba lastnih osebnih virov in »drugo« pa sta povsem izenačena in po pogostnosti uporabe zapostavljena. Odgovora ni označila ena ženska v starostni skupini nad 50 let.

Prikaz 5: Kje najpogosteje najdete potrebno literaturo in podatke?

Kaj najpogosteje uporabljate?

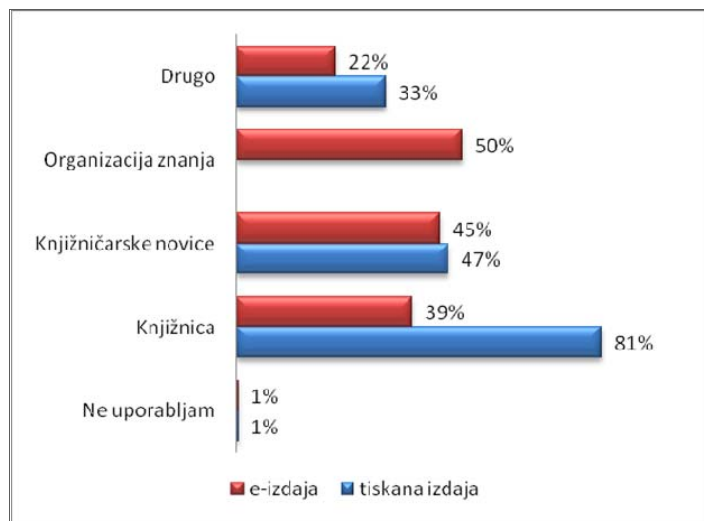
Vprašanje je obsegalo uporabo slovenskih in tujih virov, anketiranci so lahko izbrali več odgovorov. Uporaba tiskanih knjig, tiskanih člankov, elektronskih člankov in podatkovnih zbirk je skoraj povsem izenačena, rahlo prednost imajo podatkovne zbirke, dosti manj pa uporabljamo elektronske knjige, samo 38 odstotkov anketirancev. Branju elektronskih knjig je bilo namenjeno posebno vprašanje (Prikaz 12).

Prikaz 6: Kaj najpogosteje uporabljate?

Katere slovenske strokovne časopise s področja bibliotekarstva zasledujete?

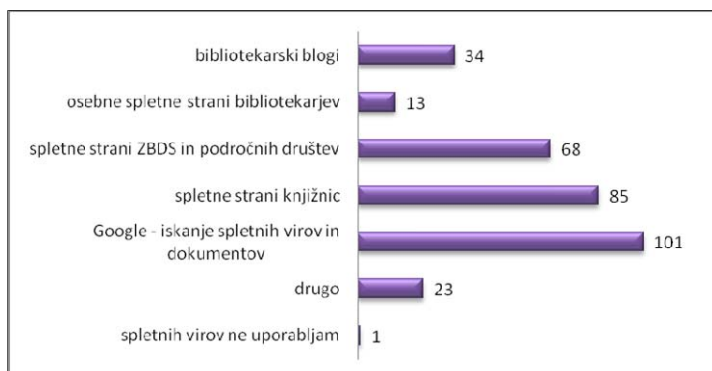
Vprašanje o strokovnih časopisih je bilo oblikovano glede na ciljno publiko, torej visokošolske in specialne knjižničarje, zato je nabor naslovov zožen in ne obsega tudi nekaterih drugih časopisov, npr. Šolska knjižnica, Potujoče novice ipd. Odgovora ni označila ena ženska v starostni skupini 30 do 50 let. Primerjali smo

Prikaz 7: Branost slovenskih strokovnih časopisov

branost tiskane in elektronske izdaje posameznega naslova, pri tem pa smo nehoti zagrešili napako in za Organizacijo znanja povprašali samo po elektronski izdaji, kar je opazil en sam anketiranec. Elektronsko izdajo *Organizacije znanja* bere vsak drugi od anketiranih knjižničarjev, vendar po branosti vodi tiskana izdaja *Knjižnice* (81%), pri kateri je njena elektronska verzija samo polovico toliko obiskana, popularnost *Knjižničarskih novic* pa ni odvisna od medija. Lahko rečemo, da segajo knjižničarke po strokovnih časopisih nekoliko več kot knjižničarji. Koliko uporabnikov bere obe izdaji, samo tiskano ali samo elektronsko izdajo, nismo zasledovali, to kdaj drugič v obširnejši analizi.

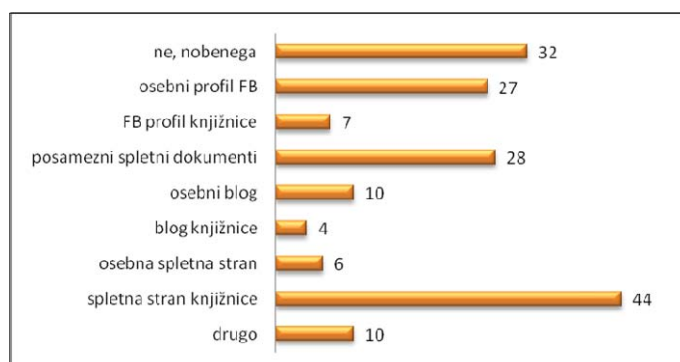
Na vprašanje **Katere od navedenih spletnih virov uporabljate?** (izbrati je mogoče več odgovorov) nista odgovorili dve ženski v starostni skupini 31 do 50 let. Samo eden od anketirancev teh virov ne uporablja (ženska v srednji starostni skupini). Po pričakovanju daleč pred vsemi prednjači »guglanje« tudi za bibliotekarske potrebe (to počne 94% anketirancev), ki mu sledi obiskovanje spletnih strani knjižnic (79%) in spletišča ZBDS ali področnih bibliotekarskih društev (te obiskuje 63% vseh anketirancev). Podatek o prebiranju bibliotekarskih blogov (to počne 34 anketirancev ali 31,8%) se povsem sklada z odgovorom na vprašanje, ki podrobneje obravnava uporabo blogov (Tabele 2, 3, 4, 5 in Prikaza 13, 14). Osebnim spletnim stranem drugih bibliotekarjev sledi samo 13 anketirancev, kot bomo videli pri naslednjem vprašanju, pa ima svojo spletno stran le 6 anketirancev.

Prikaz 8: Katere od navedenih spletnih virov uporabljate?

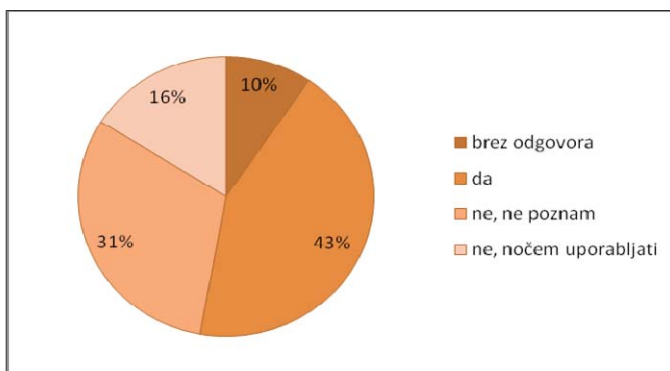
Na vprašanje **Sami ustvarjate katerega od spletnih virov?** niso odgovorile tri anketiranke (ena iz prve in dve iz tretje starostne skupine). Presenetljivo velik delež (41%) sodeluje pri izdelavi spletne strani svoje knjižnice, vendar ugotavljamo, da bi bilo potrebno

vprašanje postaviti natančneje (samo priprava vsebin, samostojno postavljanje vsebin na splet, oblikovanje ipd.). Kot antipod sledi s 30% skupina tistih, ki na spletu ne ustvarjajo nobenega vira. Skoraj vsak tretji anketiranec objavlja na spletu posamezne elektronske dokumente in ima tudi svoj Facebook profil. Blog knjižnice, Facebook profil knjižnice in lastna osebna spletna stran bibliotekarja so na repu z zelo majhnim številom aktivnih udeležencev. To je eno od vprašanj, kjer so moški precej bolj angažirani od žensk (pritrden odgovor: ženske 64% in moški 36% delež, struktura anketirancev po spolu pa je 82% žensk in 18% moških).

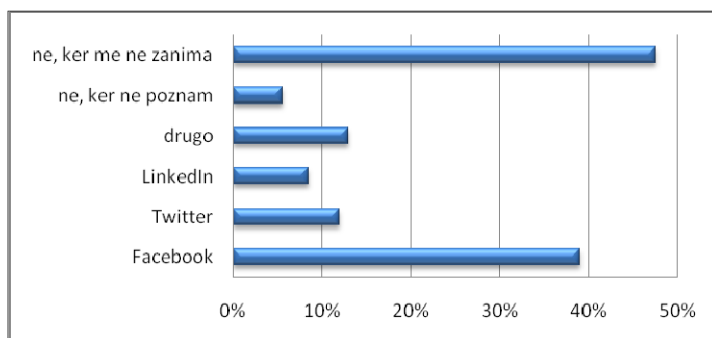
Prikaz 9: Sami ustvarjate katerega od spletnih virov? (število)

Vire RSS uporablja 43% anketirancev, na to vprašanje je prišlo tudi največ neodgovorjenih vprašalnikov – 10, vse ženske, skoraj enakomerno porazdeljene na vse tri starostne skupine. Skoraj vsak tretji anketiranec tega vira ne pozna, vsak šesti pa izjavlja, da ga **noče uporabljati**, kar nas je dokaj presenetilo.

Prikaz 10: Ste naročeni na vire RSS?

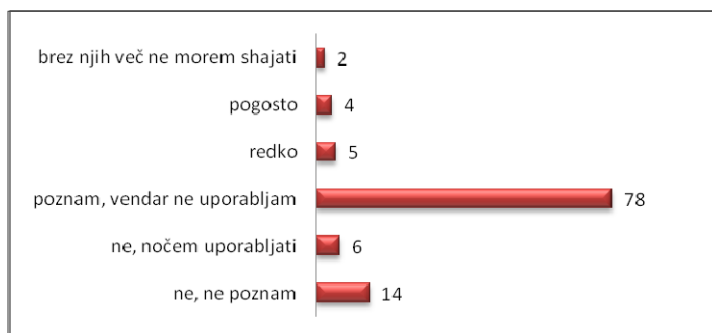
V družbenih omrežjih sodeluje slaba polovica anketirancev, prav toliko pa jih izjavlja, da jih to **ne zanima** in zato ne sodelujejo. Družbenih omrežij ne pozna le 6 respondentov. Od aktivnih jih največ sodeluje v Facebooku (42), le četrtno toliko jih hodi na Twitter

Prikaz 11: Sodelujete v družbenih omrežjih?

(13), profil na LinkedIn ima 9 anketirancev, na nekaterih drugih omrežjih pa sodeluje 14 anketirancev. Dva odgovora sta ostala neoznačena, v obeh primerih anketiranka. Nismo znali uskladiti odgovorov o sodelovanju na Facebooku (42 odgovorov »da«) z odgovorom na vprašanje o ustvarjanju spletnih virov, kjer navaja lastni profil FB samo 27 respondentov (gl. Prikaz 9). V analizi nismo ugotavljali, koliko knjižničarjev sodeluje v večjem številu omrežij hkrati.

Branje elektronskih knjig z elektronskim bralnikom (Bookeen, Kindle, Nook, Colibri ipd.) med bibliotekarji ni priljubljeno, kar 91% anketirancev elektronskih bralnikov ne uporablja; 13% jih elektronskih knjig ne pozna (1 moški in 13 žensk), 5% pa **noče uporabljati** (samo ženske). Le dva anketiranca sta izjavila, da brez elektronskih knjig več ne moreta shajati, predstavnika obeh spolov, oba v starostni skupini do 30 let.

Prikaz 12: Berete tudi elektronske knjige z elektronskim bralnikom? (število)

Kakšen je odnos slovenskih bibliotekark in bibliotekarjev do blogov in bloganja? Ker gre za relativno majhne številke, bomo podatke podajali predvsem v absolutnih številkah in ne v odstotkih, saj bo tako lažje dojeti, kako »nepomemben« vir je blog.

Relativno majhno število nas bere bibliotekarske bloge, skupaj samo 34 anketirancev (31,7%). Po pričakovanjih bere bloge največ respondentov v starostni skupini do 30 let, kar polovica žensk in vsi moški, v staro-

Tabela 2: Sledenje in branje bibliotekarskih blogov

Spol / Starost	do 30 let	31 do 50 let	nad 50 let	skupaj
ženske	5	18	3	26
moški	3	3	2	8
skupaj	8	21	5	34

Tabela 3: Pisanje in objavlanje lastnega bloga

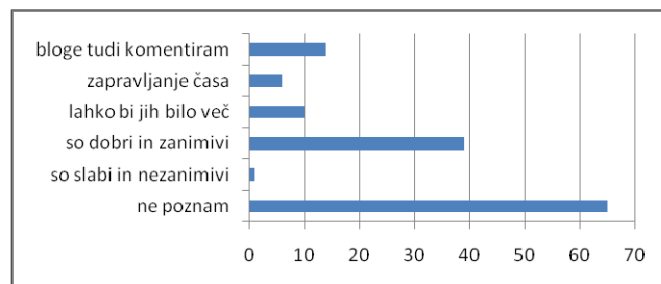
Spol / Starost	do 30 let	31 do 50 let	nad 50 let	skupaj
ženske	2	2	1	5
moški	3	1	1	5
skupaj	5	3	2	10

stni skupini nad 50 let pa polovica moških in le dobra desetina žensk. V srednji starostni skupini je več bralk blogov (32,7%) kot moških bralcev (25%).

Svoj lastni blog objavlja skupaj 10 bibliotekark in bibliotekarjev. Število blogov, ki jih pišemo, je relativno majhno, zanimivo pa je, da so bibliotekarji v tem pogledu dosti bolj korajžni in produktivni (moških je le 18%, vendar pišejo kar polovico blogov). V nasprotju s pričakovanjem je malo avtorjev v srednji, to je demografsko sicer najmočnejši skupini. Poleg teh osebnih blogov smo našli še 4 bloge knjižnic.

Dve vprašanji (12. in 13.) ugotavljata, koliko bibliotekarji poznajo tuje in slovenske bibliotekarske bloge in kako jih ocenjujejo.

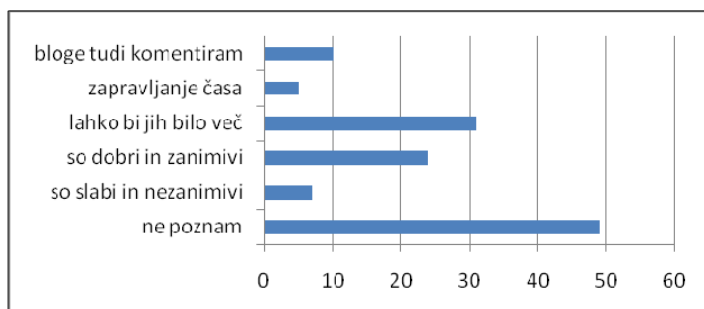
Relativno visoko je število tistih, ki ne poznajo nobenega tujega bibliotekarskega bloga (65 respondentov oz. skoraj 61%), pri čemer je število nepoznavalcev

Prikaz 13: Kako ocenjujete tuje bibliotekarske bloge? (Izberete lahko več odgovorov)

Tabela 4: Kako ocenjujete tuje bibliotekarske bloge? Prikaz po spolu in starosti.

	ne poznam	so slabi in nezanimivi	so dobri in zanimivi	lahko bi jih bilo več	zapravljanje časa	bloge tudi komentiram
ženske	57	1	30	10	4	9
moški	8	0	9	0	2	5
skupaj	65	1	39	10	6	14

Prikaz 14: Kako ocenjujete slovenske bibliotekarske bloge?
(Izberete lahko več odgovorov)

Tabela 5: Kako ocenjujete slovenske bibliotekarske bloge?
Prikaz po spolu in starosti.

	ne poznam	so slabi in nezanimivi	so dobri in zanimivi	lahko bi jih bilo več	zapravljanje časa	bloge tudi komentiram
ženske	41	7	18	24	3	4
moški	8	0	6	7	2	6
skupaj	49	7	24	31	5	10

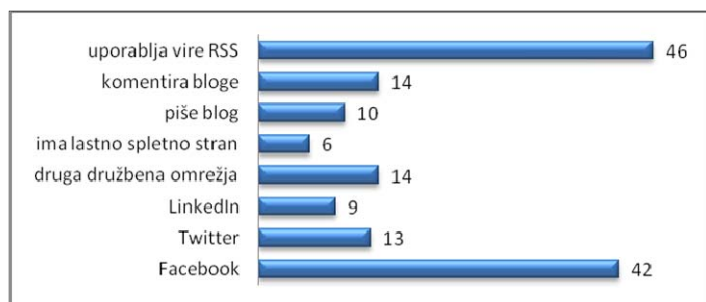
med ženskami večje (64%) kot med moškimi (42%). Slabih ocen skoraj ni (samo ena), kar 34% ocenjuje tuje bloge kot dobre in zanimive. Vsak deseti si želi, da bi bilo tujih bibliotekarskih blogov še več. Preseneča 6 mnenj, da je branje blogov **zapravljanje časa**, to mnenje izraža večji delež moških. Med nami je 14 takih, ki tuje bloge tudi komentirajo.

Nekoliko manjše kot pri tujih blogih je število tistih, ki ne poznajo nobenega slovenskega bloga (49 respondentov oz. 45,8%), pri čemer je število nepoznavalcev med ženskami podobno, kot pri tujih, in skoraj enako (46,5%) kot med moškimi (42%). Slabih ocen imajo slovenski blogi mnogo več, kot tuji. Kar sedem jih je, kolegice so tokrat mnogo bolj kritične, vse negativne ocene so ženske, nobene moške. Samo 24 ocen je »so dobri in zanimivi« (pri tujih 39), zato pa je dosti bolj izrazita želja po večjem številu slovenskih bibliotekarskih blogov (31 pri slovenskih, pri tujih pa samo 10). Pet anketirancev sodi, da je to **zapravljanje časa** (pri tujih 6), tudi tukaj je večji delež med moškimi. Slovenske bloge komentira 10 anketirancev, pri čemer so kolegi mnogo aktivnejši od bibliotekark. Zanimivo pa je, da komentirajo bibliotekarke tuje bloge dvakrat toliko kot slovenske (9 tujih in samo 4 slovenske), moški pa v obeh primerih skoraj enako.

Povzetek

Podatke smo v analizi namerno prikazovali včasih kot delež v odstotkih ali pa kot absolutno število takrat, kadar smo želeli poudariti, koliko oseb se z določeno aktivnostjo ukvarja.

- Med 136 prisotnimi knjižničarji smo naleteli pri anonimnem anketiranju na visoko odzivnost, saj jih je na anketo odgovorilo več kot tri četrtine, struktura respondentov po spolu povsem odraža strukturo prisotnih, to je 82% žensk in 18% moških. Tega razmerja s strukturo zaposlenih v knjižnicah nismo primerjali. Neizpolnjeni odgovori na posamezna vprašanja so bili zelo redki, v dveh primerih smo na to v analizi opozorili.
- Z bibliotekarstvom povezane vire uporabljajo z redkimi izjemami vsi knjižničarji, od tega polovica pogosto, okrog 38% pa skoraj vsakodnevno.
- Najpogosteje posegamo po virih, ki nam jih nudi lastna knjižnica, v kateri smo zaposleni. Med viri skoraj vsi uporabljamo podatkovne zbirke (84%), le kak odstotek manj pa tiskane knjige in enakovredno članke v tiskani in elektronski obliki. Elektronske knjige uporabljajo le štirje od desetih, pri tem pa smo opazili razkorak med dvema vprašanjema (Prikaz 6, e-knjige uporablja 38%; Prikaz 12, bralnikov **ne** uporablja 91%), kar je najverjetneje posledica preširoke definicije izraza *elektronska knjiga*. Le 2 knjižničarja sta zelo navdušena nad uporabo elektronskih bralnikov, 6 pa jih tega sploh noče uporabljati.
- Od slovenske bibliotekarske strokovne periodike največ beremo tiskano izdajo revije Knjižnica (81%) in samo pol toliko elektronsko; izenačeno sledijo s polovico respondentov Organizacija znanja in obe izdaji Knjižničarskih novic.
- Med spletnimi viri visoko prednjači iskanje z Google, to počnemo skoraj vsi (94%), 79% obiskuje spletne strani knjižnic, presenetljivo pa samo 63% knjižničarjev pregleduje spletišča ZBDS in področnih društev.
- Pri izdelavi in urejanju spletne strani svoje knjižnice sodeluje 41% vprašanih, posamezne dokumente objavlja na spletu slaba tretjina, prav toliko knjižničarjev pa ne ustvarja nobenih spletnih vsebin.
- Danes vire RSS uporablja še vedno le 43% vprašanih, vsak šesti pa celo izjavlja, da jih **noče uporabljati**. Pri tem vprašanju se je največ anketirancev vzdržalo in niso odgovorili, predvidevamo, da zaradi nepoznavanja tematike in nerazumevanja vprašanja.
- V družbenih omrežjih sodeluje slaba polovica knjižničarjev, prav toliko jih izjavlja, da jih to ne zanima. 42 knjižničarjev ima Facebook profil, Twitter

Prikaz 15: Kako in kje so aktivni visokošolski in specialni knjižničarji?

13, LinkedIn pa 9.

- Bibliotekarske bloge bere samo 32% knjižničarjev, svoj osebni blog jih piše 10 (in še 4 za svojo knjižnico), 14 bloge tudi komentira.
- Nobenega tujega bibliotekarskega bloga ne pozna 61% knjižničarjev in 46% ne pozna nobenega slovenskega bibliotekarskega bloga.
- Kolegice bibliotekarke se prej odločijo za komentiranje tujega bloga, kot pa za slovenskega.
- Med odgovori je 6 mnenj, da je sledenje bibliotekarskim blogom zapravljjanje časa. To mnenje velja skoraj v enaki meri za slovenske in za tuje bloge.
- Ocena slovenskih blogov je bistveno slabša od ocene tujih blogov (več slabih in manj dobrih ocen, slabo ocenjujejo samo knjižničarke), 29% anketirancev si želi več slovenskih bibliotekarskih blogov, želja po večjem številu blogov pa je izrazitejša pri slovenskih in manj pri tujih.

Anketa in analiza z njo pridobljenih podatkov je prvi

tak poizkus vpogleda v enega od vidikov informacijske pismenosti samo dela slovenskih knjižničarjev. Izboljšano in izpopolnjeno analizo bi veljalo izpeljati na popolnejšem vzorcu strokovne javnosti, za kar bi bila dobra prilika na strokovnem posvetovanju Zveze bibliotekarskih društev Slovenije jeseni 2011, ko bodo prisotni knjižničarji iz vseh vrst knjižnic.

Ivan Kanič

Centralna ekonomska knjižnica

Posamezni segmenti analize so bili objavljeni na bibliotekarskem blogu *Biblioblog*:

- Slovenskega bibliotekarja blog – Anketa (1), 31.10.2010, dostopno na naslovu <http://www.biblioblog.si/2010/10/slovenskega-bibliotekarja-blog-anketa-1.html>
- Katere vire uporabljajo bibliotekarji – Anketa (2), 3.11.2010, dostopno na naslovu <http://www.biblioblog.si/2010/11/katere-vire-uporabljajo-bibliotekarji.html>
- Bibliotekarji in spletni viri – Anketa (3), 7.11.2010, dostopno na naslovu <http://www.biblioblog.si/2010/11/bibliotekarji-in-spletni-viri-anketa-3.html>

POROČILA

KONFERENCA »SLOVENSKE DIGITALNE KULTURNE VSEBINE« – EUROPEANA LOCAL

Ljubljana, Cankarjev dom: 15.09.2010

Dne 15.9.2010 se je v Cankarjevem domu v Ljubljani odvijala konferenca »Slovenske digitalne kulturne vsebine«. Gre za prvo konferenco, ki ima v ospredju digitalizacijo. Konferenca je bila namenjena informiranju o politiki in strategiji v Sloveniji in Evropski skupnosti na področju digitalnih kulturnih vsebin. Organizirali sta jo Narodna in univerzitetna knjižnica, partner v projektu EuropeanaLocal, in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Kot študentka bibliotekarstva

in informacijske znanosti na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, sem se je z veseljem udeležila tudi sama.

PRVI DEL: POLITIKA SLOVENIJE IN EU NA PODROČJU DIGITALNIH KULTURNIH VSEBIN

Stojan Pelko, državni sekretar na Ministrstvu za kulturo, je kot glavne pojme naštel vizijo, strategijo in

taktiko ter slušateljem postavil vprašanje kje smo danes? Po njegovem mnenju smo globoko v taktiki. Razložil nam je, da gre pri digitalizaciji za hranjenje in dostopnost elektronskih dokumentov. Država lahko največ naredi s standardizacijo digitalnih vsebin. Naloga ministrstva je prepoznati najbolj zaupanja vredne digitalne nosilce in sredstva. Digitalna paradigma ne pomeni začeti vsega na novo, ampak razmisliti o tem kako iti naprej s tem kar že imamo na voljo. Razprava o teh

nološki paradigmi hitro postane razprava o demokraciji. Digitalizacija je lahko kanon, standard ali boleč simbol neenakosti vsebin.

Jozsef Gyorkos, državni sekretar na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, je predstavil projekt Digital Agenda for Europe, ki je sestavljen iz 7 ključnih ukrepov. Ti so:

- *enotni digitalni trg*
Razvil naj bi se enotni digitalni kodeks za pravice državljanov na spletu. Izpostaviti bi bilo treba zaupanja vredne spletne strani ter poenostaviti prenos in upravljanje avtorskih pravic.
- *interoperabilnost in standardi*
Gre za izmenjevanje podatkov na višji ravni. Potrebna je prenova standardov na področju IKT.
- *zaupanje in varnost*
Vsi smo kiber-uporabniki in ne želimo postati kiber-vojščaki. Treba je razvit učinkovit sistem za hiter odziv na kibernetiske napade.
- *hitri in ultrahitri dostop do interneta*
Tu gre za načela, ki izhajajo iz Libanonske deklaracije. Do leta 2013 naj bi vsakdo, ki bi si želel, imel dostop do osnovne širokopasovne povezave.
- *raziskave in inovacije*
Rezultati našega dela niso vidni, saj je delo postalo infrastruktura.
- *računalniško znanje, pismenost in vključenost*
30 % Evropejcev svetovnega spleta ni še nikoli uporabilo.
- *koristi za družbo*
Korist lahko predstavljajo: zdravstveni podatki, podnebne spremembe, spopadanje z izzivi

družbe... Vse te storitve so čezmejne.

Zadnja misel g. Gyorkosa glede digitalizacije danes je bila, da Gutenbergovo dediščino pretvarjamo v bite. Namesto realnega sveta ohranjamo zgolj virtualnega. Vprašanje pa je, kje je tu zastopana realnost.

Rob Davies, koordinator projekta EuropeanaLocal, je predstavil spletno stran EuropeanaLocal, predstavitev pa smo nato deloma poslušali še v slovenščini, s strani **Brede Karun**.

Projekt EuropeanaLocal je nastal zaradi potrebe po agregatorjih lokalnih in regionalnih metapodatkov na nacionalni ravni. Tipi agregatorjev projekta so muzeji, arhivi, knjižnice in avdio-vizualne zbirke. Partnerji delujejo kot agregatorji in vsaka država ima zgolj enega agregatorja. V projektu sodeluje 31 partnerjev iz 26 evropskih držav, ki so do sedaj prispevali preko 4 milijone objektov.

Kot država z največjim prilivom objektov prednjači Francija, po tipu objektov pa je največ slik (65%) in teksta (33%), zgolj 1% pa je video in 1% zvočnih vsebin. Podrobnejša navodila o tem kako lahko tudi sami prispevamo gradivo na Europeano se nahajajo na:

www.group.europeana.eu/web/guest/provide-content.

V letu 2010 so že nastali zametki za verzijo 2.0, ki bo prinesla uporabniku prijaznejši vmesnik in nove semantične aplikacije.

DRUGI DEL: PREDSTAVITVE PROJEKTOV POVEZANIH Z EUROPEANO

Prva predavateljica drugega sklopa je bila **Breda Karun**, ki je podrobneje predstavila projekt EuropeanaLocal. Ta prinaša na Europeano največji paket vsebin - preko 4 milijone. Projekt se je začel junija 2008, končal pa naj bi se maja 2011. V njem sodeluje 31 partnerjev. Slovenski partner projekta je Narodna in univerzitetna knjižnica. Cilj projekta je uspešno posredovanje slovenskih vsebin iz lokalnih objektov na EuropeanaLocal. Marca 2010 se je izvršilo prvo posredovanje vsebin, ki je obsegalo 43 zbirk, 38 315 objektov in metapodatkov.

Potek dela junij 2008 – julij 2010:
Prvo vprašanje NUK-a je bilo, kakšne so vsebine, ki jih lahko prenesejo na EuropeanaLocal. Sledilo je zbiranje podatkov o možnih vsebinah, nato odločitev o možnih agregatorjih, priprava metapodatkov, vzpostavitev tehničnih pogojev, testiranje, posredovanje gradiva na EuropeanaLocal in konec marca pregled objav na Europeani. V Sloveniji imamo vzpostavljena dva agregatorja za posredovanje vsebin na Europeano; dLib in Kamro. Spletna galerija posreduje svoje gradivo preko dLib.si. Arhivi pa so zaradi njihove zakonodaje pod vprašajem.

Načrt za avgust 2010 – maj 2011:
V oktobru oz. novembru in spomladi 2011 se bo izvršilo ponovno posredovanje vsebin. NUK ima v planu testiranje funkcionalnosti Renske verzije Europeane z vidika posredovalcev vsebin in testiranje

nove Renske verzije z uporabniki v januarju 2011.

Koristi projekta so dostopnost že digitaliziranih vsebin, spodbuda za digitalizacijo in objavo vsebin na portalih, vključenost slovenskih lokalnih vsebin na Europeano, informiranost, nova znanja, povezanost v mrežo ter možnost za nova sodelovanja.

Težave pa se pojavljajo pri: digitalizaciji in objavi na portalih, izločitvi nekaterih vsebin zaradi nezadostnih podatkov, pomanjkljivih navodilih s strani Europeane in posameznih napakah pri objavljenih vsebinah na Europeani.

Drugo predavanje v slopu je izvedel **Žiga Cerkvénik** iz NUK. Predstavil je projekta EuropeanaTravel in ARROW. Projekt EuropeanaTravel se je začel novembra 2008, Slovenija v njem sodeluje od maja 2009. Poteka v okviru eVsebinePlus. V njem sodeluje 17 knjižnic in 16 držav članic EU, koordinira pa ga Estonija. Delovni sklopi projekta so:

- načrtovanje digitalizacije,
- digitalizacija (zavzema ca. 70 % vseh sredstev),
- omogočanje dostopa do digitaliziranega gradiva LIBER partnerjev (vodi Universty Collage London),
- diseminacija (vodi Eremo, majhna privatna organizacija),
- koordinacija in vodenje projekta.

3. junija 2010 je potekal prvi revizijski sestanek. Po petnajstih mesecih pa je doseženih 85 % digitaliziranih objektov.

ARROW (<http://www.arrow-net.eu/>) se ukvarja z avtorskimi pravicami. Traja od novembra 2008 do februarja 2011. V začetku ga je podpiralo 16 partnerjev, nato se mu je pridružilo še 11 podpornikov (<http://www.arrow-net.eu/partners>). Cilji projekta so vzpostavitev mednarodne infrastrukture za izmenjavo informacij o statusu avtorskih pravic, priskrbiti testno okolje za poslovne modele digitalne knjižnice, učinkovito upravljanje in povezovanje registrov sirot in del, ki jim je potekla naklada, mehanizme za upravljanje in razčiščevanje statusa avtorskih pravic in uporabo standardov.

Franč Zakrajšek, zunanji sodelavec Ministrstva za kulturo, je predstavil projekt ATHENA (<http://www.athenaeurope.org/index.php?sl/1/home>). Osnovni namen projekta je posredovanje digitalnih vsebin muzejev v Europeano. S tem želijo:

- podpreti in spodbuditi sodelovanje muzejev in ostalih institucij, ki še niso popolnoma vključeni v Europeano;
- izdelati set prilagodljivih orodij, priporočil in smernic, osredotočenih na multilingvizem in semantiko, metapodatke in tezavre, podatkovne strukture in vprašanja avtorskih pravic. (muzeji jih bodo uporabili za podporo internim procesom digitalizacije in za olajšanje integracije njihovih digitalnih vsebin v Europeano);
- identificirati obstoječe digitalne vsebine v evropskih muzejih;
- prispevati k integraciji različnih sektorjev kulturne dediščine s ciljem združiti vse različne pris-

pevke v Europeano (slednje se bo izvajalo v sodelovanju z ostalimi projekti, s knjižnicami in arhivi);

- razviti tehnično infrastrukturo, ki bo omogočila semantično interoperabilnost v Europeani.

V projekt je neposredno vključenih 109 najpomembnejših muzejev in ostalih kulturnih institucij 22 držav Evropske Unije, kar predstavlja 20 evropskih jezikov. Koordinira ga Italijansko ministrstvo za kulturno dediščino. Slovenski partnerji v projektu so Ministrstvo za kulturo, Narodni muzej, Prirodoslovni muzej, Etnografski muzej, Tehnični muzej in Koroški pokrajinski muzej. Strokovna denarna podpora se vrši s strani Ministrstva za kulturo.

Athena naj bi v Europeano skupno posredovala 4 milijone objektov. Trenutno jih je posredovala cca. 1 milijon, od tega 8.272 s strani Slovenije.

Četrto predavanje je izvedla **Alenka Kačičnik Gabič** iz Arhiva Republike Slovenije. Projekt Apenet (Archives Portal Europe, <http://www.apenet.eu/>) deluje v okviru programa eContentPlus. Izvira iz resolucije Sveta Evrope 6. maja 2003 (objavljena v Ur.l. EU), ki poziva Evropsko komisijo, da sestavi skupino strokovnjakov, ki naj pregleda stanje v javnih arhivih in posledice uporabe novih tehnologij v arhivih ter pripravi poročilo Svetu Evrope s konkretnimi predlogi. Pričakovani rezultati projekta so: razviti internetni portal z opisi arhivskega gradiva, razviti orodja za preprosto pripravo podatkov o gra-

divu, razviti orodja za preprosto povezavo z Europeano ter podpreti in spodbujati arhive, da posredujejo opise hranjenega gradiva.

Projekt Carare (www.carare.eu) je predstavil **Franč Zakrajšek**. Osnovni namen projekta CARARE je vključevanje arheologije, arhitekturne dediščine in spomenikov v Europeano. V projektu sodeluje 28 partnerjev iz 20 držav. Cilji projekta so:

- digitalne vsebine za nepremično dediščino vključiti v Europeano,
- vzpostaviti trajno storitev zbiranja za arheologijo in arhitekturne vire in
- omogočiti integracijo 3D vsebin in vsebine navidezne resničnosti v Europeano.

TRETJI DEL: KAKO NAPREJ?

Javne razpise Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (http://www.mvzt.gov.si/si/javni_razpisi/) je predstavil **Tomas Tišler**. Prvi razpis je potekal l. 2008. V letih 2008 – 2010 so imeli za 11 milijonov razpisov. Okvir razpisov za leto 2011:

- predvidena sredstva: 10,5 miliona EUR
- predviden datum objave: junij 2011
- trajanje projekta: 24 mesecev
- predvideno število projektov: 40

Drugo predavanje v sklopu z naslovom »Nacionalni agregatorji e-vsebin s področja kulture« je izvedel **Zoran Krstulović** (NUK). Agregator je organizacija, ki zbira metapodatke od določene skupine ponudnikov vsebin in jih posreduje

Europeani, pomaga ponudnikom vsebin s smernicami za enotnost in pretvorbo metapodatkov in zagotavlja splošno podporo ponudnikom vključno z izobraževanjem. Tipi agregatorjev so tako horizontalni, vertikalni, tematski, s portalom ali brez, lahko opravljajo funkcijo repozitorija.

Cilji vzpostavitve nacionalnega agregatorja e-vsebin s področja kulture, projekta umeščenega v redne dejavnosti NUK-a, so:

- enoten in trajen dostop e-vsebin s področja kulture in znanosti;
- javen in enostaven dostop do slovenskih e-vsebin preko svetovnega spleta;
- vzpostaviti povezavo in sinergijo (so)delovanja;
- pospešiti prenos dela slovenskih kulturnih vsebin v digitalno obliko;
- zagotoviti izhodišča za vzpostavitev pogojev za trajno hranjenje slovenskih e-vsebin s področja kulture;
- oblikovati modalitete dajanja objektov na voljo javnosti ter
- zagotoviti delovanje nacionalnega agregatorja.

Pri analizi stanja so prišli do naslednjih ugotovitev:

- obstajajo velike razlike med institucijami na posameznih področjih kulture;
- razlike so tudi v pojmovanju digitalizacije, kot procesa z javnim dostopom vsebin oz. brezle-tega;
- nujno je sodelovanje v različnih mednarodnih projektih;
- opazno je pestro dogajanje ustvarjanja e-vsebin znotraj

institucij, na različnih portalih; društev in drugih organizacij.

Težave predstavljajo tudi raznolikost metapodatkovnih standardov, modalitete dostopnosti, avtorsko pravna vprašanja, vprašanja lastništva del, objektov ... in vprašanja glede dovoljene uporabe metapodatkov.

Avtor prispevka si želi da bi bilo v prihodnje zagotovljeno:

- načrtovanje digitalizacije na ravni celotnega kulturnega sektorja;
- poenotenje (standardiziranje) metapodatkov in
- bolj intenzivno izobraževanje (o pomenu in priložnosti, ki jih omogoča digitalizacija)

Kot rezultat projekta so v pripravi naslednji dokumenti:

- Analiza obstoječega stanja hrambe in distribucije e-vsebin,
- Analiza zahtev za vzpostavitev Informacijskega sistema digitalne kulturne dediščine in
- Organizacijski in poslovni model nacionalnega agregatorja e-vsebin.

Ukvarjajo se tudi z manjšim projektom digitalizacije 3D vsebin. V sodelovanju z Mestnim muzejem Ljubljana so digitalizirali virtualno Emono (<http://www.dlib.si/v2/Results.aspx?query='source%3D3d+predmeti%40AND%40rele%3DVirtualna+Emona'&pageSize=20>) in sicer gre za 15 digitaliziranih predmetov, ki se trenutno nahajajo na dLib-u v pdf formatu.

Maja Miklič iz OŠ Vita Kraigherja je predavala o uporabi digitalnih kulturnih vsebin v šolstvu. Predstavila je portal Sio.si (Slovensko izobraževalno omrežje) (<http://www.sio.si/>) ter nas opozorila na

dve konferenci: Sirikt: (predstavitev e-praks kaj se na področju šolstva dogaja (www.sirikt.si)) in IS- Information Society 2010 (http://is.ijs.si/vabilo_slo.asp?lang=slo). Izvedeli smo, da se na večini šol spletne strani in e-gradiva nahajajo na orodjih, kot sta Joomla in Moodle.

V svoji predstavitvi se je spraševala ali učenci uporabljajo dLib, Kamro, Europeano ter prišla do odgovora, da se po njenem mnenju učenci teh vsebin ne poslužujejo primarno. Posledično se poraja vprašanje pri

katerih predmetih in kako bi lahko predstavili te vsebine. Po mnenju ga. Mikličeve bi e-gradiva, ki nastopajo v okviru projektov, samostojno po šolah, pri različnih ponudnikih, ... lahko podpirala znanja pri vseh predmetih. Smiselno bi bilo, da bi ustvarjalci pripravili določene pakete in jih nato objavili v skupnih portalih; v sodelovanju z učitelji, praktiki, knjižničarji, starši in učenci.

Konferenca se je zaključila s predstavitvijo kulturnih vsebin na

mobilnem Planetu **Petre Rot Kumel**.

Vse prezentacije iz konference so dostopne tudi na NUK-ovi spletni strani. Več o sami konferenci si lahko preberete tudi na Biblioblogu (www.biblioblog.si).

Nina Ban
študentka Oddelka za
bibliotekarstvo, informacijsko
znanost in knjigarstvo,
Filozofska fakulteta
Univerze v Ljubljani
ninchy.b@siol.net

POROČILA

SLOVENSKA KONFERENCA O TRAJNEM OHRANJANJU VIROV

Ljubljana, Pošta Slovenije: 17.9.2010

»Trajno ohranjanje digitalnih virov ali po angleško »digital preservation« je temeljna skrb vseh organizacij, ki upravljajo z vedno večjim številom digitalnih vsebin. Medtem, ko se v knjižnicah soočamo z vprašanjem trajnega ohranjanja digitalnih publikacij, skušajo arhivisti rešiti vprašanje vrednotenja, prevzemanja in dostopnosti digitalnega arhivskega gradiva, vključno z njegovo verodostojnostjo v digitalnem okolju. S temi in podobnimi nalogami se ukvarjajo tudi druge raziskovalne organizacije in zavodi, ki morajo zajemati in ohraniti za prihodnost različne digitalne podatke oziroma multimedijske vsebine. Ne glede na strokovno področje, naj gre za arhivistiko, knjižničarstvo ali druge informacijske vede, so nekatere rešitve zanimive za vse. /.../ « (V: <http://www.dlib.si/todv/konferenca/okonferenci.aspx>).

Konferenca se je odvijala v prostorih Pošte Slovenije na Čopovi 11 v Ljubljani. Uvodni nagovor je imela **Mateja Komel Snoj**. Izvedeli smo, da konferenca poteka v okviru projekta dLib.siPlus in predstavlja prvo konferenco v Sloveniji, ki povezuje tako knjižničarje in arhiviste, kakor tudi informatike. Misel **Barbare Koželj Podlogar** (generalna direktorica Direktorata za umetnost na Ministrstvu za kulturo), ki jo želim izpostaviti, je bila, da je digitalizacija veliko več kot zgolj orodje. **Tomas Tišler** pa nam je v uvodnem delu razložil, da EU ne dovoli, da bi objavili razpise vezane neposredno na digitalizacijo vsebin. Kot mož-

no rešitev je predlagal vzpostavitev še nekega drugega sistema, v ta okvir pa naj bi bila vključena tudi digitalizacija. Projekt dLib.siPlus se je sicer zaključil septembra 2010.

Prvi sklop predavanj je pričela **dr. Alenka Kavčič-Čolič** s pregledom stanja trajnega ohranjanja digitalnih virov v Sloveniji (prosojnice so dostopne na http://www.dlib.si/todv/konferenca/file/pdf/2010_1_Kavcic.pdf). Na začetku predavanja je naredila uvod v področje, nato pa je predstavila rezultate projekta dLib.siPlus. Razprava o trajnem ohranjanju digitalnih virov se je prvič pojavila komajda 10 let nazaj. Takrat se je morda več gledalo na kvantiteto, kot na kvaliteto. S strani UNESCO je bilo rečeno, da se ohrani pravo digitalno kulturno dediščino. Pri ohranjanju digitalnih virov v Sloveniji gre za različne pristope s skupnim ciljem: npr. arhivistika primarno ohranja dokumentarno gradivo, knjižničarstvo pa primarno ohranja publikacije. Pristop je tako različen predvsem zaradi različnega gradiva. Iz tega sledijo tudi različne zakonske podlage. Skupni cilj vseh treh področji (knjižničarstvo, arhivistika, informatika) pa je trajno ohranjanje digitalne kulturne vsebine in pri arhivistiki še trajno ohranjanje izvirnika. Sam proces ohranjanja temelji na treh stebrih: virih, tehnoloških rešitvah in strategiji.

Značilnosti trenutnega razvoja področja v svetu so odprtokodne rešitve, vzpostavitev 1. generacije odprtokodnih repozitorijev za skladiščenje digitalnih virov, metodologija za evalvacijo zanesljivosti repozitorijev, arhivi publiciranih elektronskih revij, razvoj tehnologij ter ohranjanje novih vsebin iz spleta 2.0 in 3.0. Knjižničarji, arhivisti in informatiki se združujejo. Nastajajo novi strokovni profili in učni načrti (npr. digitalni skrbnik), tudi Evropska komisija veliko več sofinancira raziskave na tem področju.

Cilj projekta dLib.siPlus je pregled stanja na področju trajnega ohranjanja digitalnih virov v Sloveniji. Pri tem so prišli do zaključkov, da v Sloveniji obstaja zgolj omejeno število organizacij, ki se ukvarjajo s trajnim hranjenjem. To vlogo imajo večinoma že opredeljeno v obstoječih zakonskih aktih in pravilnikih.

Mag. Tatjana Hajtnik je predstavila strategijo razvoja slovenskega javnega elektronskega arhiva »e-ARH.si« (<http://www.arhiv-gov.si>). Predstavila je šest korakov skupne strategije SJAS (Slovenska javna arhivska služba) v smeri postavitve skupnega elektronskega arhiva:

- 1. korak: študija izvedljivosti dolgoročne hrambe
 - 2. korak: priprava podlag za izbiro modela
 - 3. korak: predlog Ministrstvu za kulturo
 - 4. korak: potrditev s strani Ministrstva za kulturo
 - 5. korak: potrditev s strani Vlade RS (potrditev bila 29. julij 2010)
 - 6. korak: formaliziranje projekta in izvedba e-Arh.si
- Projekt se bo po trenutnem planu zaključil do novembra 2013.

e-ARH.si želi postati vodilni nosilec na področju inovacij e-arhiviranja, vzpostavitve nacionalnih arhivskih standardov in priporočil ter upravljanja dokumentarnega in arhivskega gradiva v digitalni obliki tako v Sloveniji, kot širše. S tem bi okrepili vlogo arhivistov v okviru slovenske e-družbe. Želijo omogočiti dostop vsem uporabnikom s kateregakoli mesta.

Vseh sedem njihovih strateških ciljev strni k shranjevanju in varovanju arhivskega gradiva. Tako tistega, ki je že primarno digitalno, kot preostalega, ki ga je še potrebno digitalizirati. Delo, ki ga opravljajo, deluje kot dolgoročna rešitev. Kot izhodišče jim služi Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA). Po njem morajo biti vsi arhivski

podatki na najmanj treh geografsko ločenih lokacijah. Sodelujejo tudi z drugimi državnimi institucijami javne uprave s področja e-poslovanja: z Ministrstvom za javno upravo in z ustvarjalci arhivskega gradiva. Njihovo delo ima vpliv na regionalni razvoj. Bolj pomembno je, da je gradivo dostopno in avtentično, kot pa to kdaj je dostopno.

V predstavitvi poslovnega modela e-ARH.si smo izvedli za dve možni rešitvi po prvi bo gradivo prehajalo od ustvarjalcev direktno v arhiv. Druga možnost pa je izgradnja sistema e-gradiva. Tu gradivo iz različnih institucij prehaja v e-hrambo, kjer ga ustrezno obdelajo in opremijo z metapodatki, in šele nato preide v arhiv.

Dr. Janez Štebe in **Irena Vipavc Brvar** sta predstavila analizo stanja in perspektivo digitalne hrambe v Arhivu družboslovnih podatkov (ADP). *ADP brani zbirko podatkov, zanimivih za družboslovne analize, s poudarkom na problemih, povezanih s slovensko družbo. Prednost imajo vsebinsko pomembnejše in metodološko dobro izdelane raziskave, ob tem še posebej podatki skozi čas in mednarodni primerjalni podatki, pri katerih je upoštevana Slovenija. /.../* (V: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/>).

Njihov načrt digitalne hrambe sestoji iz več različnih pristopov. Vodilni zgled pri tem so jim bili UK DA, ICP SR in sorodne organizacije. Njihov primarni namen je poleg hrambe tudi uporaba gradiva. Za izdelavo načrta so naredili pilotsko študijo in prišli do ugotovitve, da je potrebno v zakonodajo s področja znanosti in statistike vključiti odgovornost glede zagotavljanja prostega dostopa do podatkov. Pri svojem delovanju so oblikovali politiko sprejema gradiv v arhiv. Postopek sprejema pa izboljšali s pomočjo recenzije akademikov. Uporabniki do gradiv lahko dostopajo preko lastnega spletnega kataloga ali pa se poslužujejo spletnih katalogov Cessda, ICPSR, Statističnega urada RS, ESS in GESIS. Več o samih katalogih najdete na: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/iskanje/>.

Dr. Miroslav Novak je predstavil referat z naslovom »Usklajena strokovna terminologija kot gradnik interoperabilnosti na področju kulturnih in drugih vsebin«. V prispevku je bilo govora o interoperabilnosti in osnovnih arhivskih pojmi. Pojem interoperabilnost razumemo kot zmožnost informacijskih sistemov, da medsebojno izmenjujejo podatke, informacije in znan-

ja. Pogoji pa so tehnični standardi, priporočila in dogovori, organizacija poslovnih procesov ter natančno določena semantika podatkov. Pri uporabi arhivskih pojmov prihaja do odklonov uporabe. Isti pojmi se uporabljajo za različne vsebine, različni pojmi za iste vsebine, na abstraktnem nivoju označujejo primerljive entitete ali pa ne. Končni cilj stremi k publiciranju terminoloških slovarjev, harmonizaciji pojmov različnih tehnoloških rešitev, normiranju strokovnih pojmov v različnih okoljih in strokah. Usklajene strokovni termini predstavljajo osnovo interoperabilnosti znotraj slovenskega nacionalnega prostora in širše.

Dr. Tomaž Erjavec, dr. Matija Ogrin, Jan Jona Javoršek in mag. Petra Vide Ogrin so predstavili referat »Od bibliografskega leksikona do znanstvenokritične izdaje: vprašanje trajnosti elektronskih besedil«. V sodelovanju med IJS, ZRC ZASU in SAZU je v zadnjem desetletju nastala vrsta elektronskih znanstvenih izdaj in korpusov. Po kronologiji nastanka gre za naslednje zbirke:

- eZISS: Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva
- NRSS: Neznani rokopisi slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja
- SBL 1925-1991: Slovenski bibliografski leksikon
- eBZ: Elektronska besedilna zbirka

Pri perspektivi trajnosti elektronskih besedil so nam predstavili dva ločena, a med seboj povezana vidika:

1. problematika standardov kodiranja besedil, ki tekstom predstavljajo interoperabilnost in dolgoročno uporabnost;
2. problematika shranjevanja besedil, ki mora biti izvedena tako, da so besedila shranjena varno in da je mogoče slediti morebitnim spremembam v njih.

Mario Pušič je predstavil digitalne multimedijske arhive (DMA) in dolgotrajno hrambo podatkov. Digitalni multimedijski arhivi so lokalno ali nacionalno pomembni arhivski repozitoriji v katerih so v digitalni obliki shranjeni podatki o njihovih vsebinah. Dnevno se ukvarjajo z množico podatkov v obliki slik in ostale multimedije. Avtorji priporočajo sledečo strukturo lokacij gradiva:

- primarna lokacija digitalnega arhiva na lokaciji uporabnika, v digitalni obliki na RAID poljih, podprtih z redundanco strežnikov in UPS-ov;
- sekundarna lokacija digitalnega arhiva z enako

zgradbo kot primarna lokacija (RAID polja itd.) le da se nahaja oddaljena vsaj 100 km od primarne lokacije (preslikava podatkov v arhivu se dogaja v realnem času, vsako uro in ponoči);

- lokacija rezervnih kopij arhiva se nahaja na LTO trakovih na enaki lokaciji kot primarna lokacija ali dislocirani lokaciji v istem mestu kot primarna lokacija.

Nujen dokument vsakega digitalnega arhiva je Elaborat o vzpostavitvi in ureditvi arhiva. V njem je v celoti opisana vsa zgradba digitalnega arhiva, podatki o posameznih zbirkah ter podatki o formatih zapisov, ki se nahajajo v arhivu.

Martin Žvelc in Bojan Kosi sta predstavila oddelek za digitaliziranje in trajno hranjenje vsebin RTV Slovenije. RTV Slovenija v svojih arhivih hrani velike količine zvokovnih in slikovnih gradiv, različnih dokumentov in notnih gradiv, ki so večinoma še v analogni obliki zapisa. Sredi 80. let so začeli snemati na digitalne nosilce zvoka. Pri upravljanju z zvokovnimi vsebinami uporabljajo programsko opremo Mediarc nemškega podjetja NOA Audio Solutions.

Njihov fond obsega:

- 1951- 2010 : c. 150 000 ur gradiva na magnetofonskih trakovih
- 1945 – 1990 : 50 000 vinilnih plošč
- 1984 – 2010 : 50 000 CD / CDR nosilcev zvoka
- 1990 – 2010 : 7000 DAT nosilcev zvoka
- 2000 – 2010 : 80 000 zvokovnih datotek v arhivih produkcijskih sistemov

Velja za vse tri centre: Ljubljana, Maribor in Koper

Za projekt digitalizacije sta bili odločilni leti 2006 in 2007, saj niso vedeli ali bodo projekt izvajali doma ali v tujini. Ustanovitev Mediateke in začetek digitalizacije sta se pričeli leta 2008. Pri svojem delu skrbijo za čim bolj verni prepis materiala. Trenutno delajo 14 ur dnevno. Arhivski format zapisa je BMF, skenira se še v formatu MP3.

Tadej Vodopivec je predstavil trajno ohranjanje računalniških programov. Prihaja iz računalniškega podjetja ComTrade d.o.o., Ljubljana, ki razvija programsko opremo po naročilu za končne stranke, za velika IT podjetja in tudi samostojno za trg. Med drugim so Arhivu RS pomagali vzpostaviti metodologijo za akreditirano preverjanje usklajenosti programske

opreme v skladu z zakonom, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva v digitalni obliki. Z vidika trajnega ohranjanja digitalnih virov sta pomembna dva vidika:

- izvorna »koda« : kaj je napisano?
- prikaz: kaj vidimo? (to želimo ohraniti).

Pri večpredstavnostnih vsebinah je ohranjanje prvotne kode in prikaza zapleteno, saj jim dodajamo neko gibanje oz. dinamičnost, ki jo je težko ohraniti.

Motivov za trajno hrambo je več, npr. poslovni razlogi, pravni razlogi, tehnična » kulturna dediščina« Prispevek na konferenci odpira vprašanja kot so kdo je zainteresiran za trajno hrambo, čemu sploh hramba računalniških programov, kdo naj jo zagotovi in za koga. Pri sami hrambi programa pa, kaj, kje in kako ohraniti (izvorno kodo, zaslonske slike, dokumentacijo, družbeni kontekst programa ...).

Sledila je sponzorska predstavitev **Branka Godca** iz Nadomestnega informacijskega centra (NIC) Pošte Slovenije. NIC je poseben, varen prostor za namestitve IT opreme. Zgrajen je kot varna celica, ki IT opremo varuje pred požarom, potresom, elektromagnetnim udarom, gasilnimi in drugimi tekočinami, korozivnimi plini ter ostalimi vplivi in posegi iz okolja. Posebni gasilni sistem zagotavlja protipožarno zaščito, ki ob sprožitvi ne poškoduje IT opreme in hranjenih podatkov na njej. Pošta Slovenije poleg shrambe IT opreme poslovnim uporabnikom nudi tudi t.i. storitev e-arhiv Pošte Slovenije. Ta zagotavlja varno hrambo dokumentarnega in arhivskega gradiva v digitalni obliki in je akreditirana pri Arhivu RS, zato za pravno veljavnost hranjenega gradiva jamči država.

Dr. Drago Kunej (SAZU) je predstavil vpliv nekaterih ključnih dejavnikov okolja na življenjsko dobo fizičnih digitalnih nosilcev. Govoril je o vplivu temperature, vlage in svetlobe na življenjsko dobo fizičnih digitalnih nosilcev, na primeru optičnih digitalnih nosilcev (zvočni posnetki). Danes je v veljavi koncept uveljavljanja vsebine in ne več nosilcev. Na SAZU so tako naredili test obstojnosti CD nosilcev na svetlobo. Pri tem so želeli ugotoviti predvsem vpliv vsakdanjih razmer, ki so jim nosilci navadno izpostavljeni v raziskovalnih institucijah pri rednem delu z zvočnimi zbirkami. Rezultati so potrdili pomen skrbnega ravnanja, ustreznega skladiščenja in rednega testiranja nosilcev. Digitalizacija sama po sebi torej, ne reši vseh težav

zaščite in arhiviranja.

Aljoša Jerman Blažič je govoril o dolgoročnem zagotavljanju avtentičnosti in vzdrževanju celovitosti elektronsko hranjenega gradiva (www.setcce.si). Udeležencem je predstavil 7 načel e-arhiviranja, ki so: načelo dostopnosti, načelo uporabnosti, načelo izvirnosti, načelo dolgoročnosti, načelo verodostojnosti, načelo celovitosti in avtentičnosti ter načelo vzdrževanja veljavnosti. Govorili smo tudi o samem procesu e-arhiviranja, ki vključuje: zajem, vzdrževanje ter izločanje oz. odbiranje. V prispevku je bi predstavljen pristop, ki je trenutno predmet tehnološke standardizacije za dolgoročno zagotavljanje avtentičnosti in celovitosti elektronskega gradiva na osnovi sintakse evidenčnih podatkov. Le-ta temelji na izvlečku dokumenta samega in kriptografskih postopkih. Zagotavlja pa vključevanje varnostnih vsebin s strani tretjih oseb in obnovo varnostnih vsebin. Torej podpira optimizacijo izvajanja procesa.

Dr. Mitja Dečman (Fakulteta za upravo, Univerza v Ljubljani) je predstavil problematiko dolgoročne hrambe spletnih strani. Svetovni splet je dandanes porazdeljena zbirka spletišč, ki so dostopna preko interneta kjerkoli na spletu. Njegova vsebina se nenehno spreminja, nove informacije zamenjajo stare, kar povzroča izgubljanje velike količine podatkov in posledično izgubo znanstvene, kulturne in druge dediščine. Veliko je tudi t.i. skritega spleta. Interesi za hrambo iz vidika avtorja kot iz vidika uporabnika spleta so različni.

Podatkovne zbirke so dandanes že nek povsem normalen standard. Različni brskalniki pa podpirajo različne standarde. Pri shranjevanju se je potrebno vprašati kaj bomo ohranili: vsebino, videz, dinamičnost, interaktivnost ... Pred zajetjem moramo zato izbrati signifikantne značilnosti hrambe. Danes se največ hranjenja izvrši na področju žetev (t.i. harvesting-a). Končna ideja pri hranjenju spletnih strani je tako določitev namena hrambe in signifikantnih lastnosti hranjenih virov.

Dr. Alenka Kavčič Čolić in **Janko Klasinc** sta predstavila arhiviranje spletnih strani v Narodni in univerzitetni knjižnici. NUK raziskuje metode zajemanja spleta že od l. 2001, vendar je lahko šele po letu 2006, s sprejetjem novega Zakona o obveznem izvodu pub-

likacij, ki je vključeval tudi gradiva na spletu, lahko prevzel odgovornost za zbiranje in ohranjanje elektronskih publikacij na spletu v Sloveniji. Pri tem poznajo več različnih tehnik zajemanja spleta npr. ročni oz. polavtomatski, glede pokritosti in namena pa ekstenzivno, intenzivno, kontinuirano in eksperimentalno.

Od 1.4.2007 sodelujejo z IIPC (International Internet Preservation Consortium). Delovne skupine za hranjenje spletnega gradiva v NUKu so: razvoj Heritrix (web curator tool), razvoj orodji za iskanje in dostop in trajno ohranjanje spletnih arhivov. Od leta 2008 je bilo izvedenih 2.235 zajemov v skupnem času 5 831 ur. Spletni arhiv ima do sedaj 535 spletišč. Uspešnost

zajema je 71 %. Dostop sam pa še ni javno urejen, tudi glede zakonskih predpisov.

Foto utrinke s konference si lahko pogledate tudi na: <http://picasaweb.google.si/101509267163497312019/TrajnoDigitalno#>. Prispevek je objavljen tudi na Biblioblogu (www.biblioblog.si).

Nina Ban

študentka Oddelka za bibliotekarstvo,
Informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofska
fakulteta Univerze v Ljubljani
ninchy.b@siol.net

POROČILA

»PROST DOSTOP DO DOSEŽKOV SLOVENSКИH ZNANSTVENIKOV«

4. skupno posvetovanje sekcije za specialne in sekcije za visokošolske knjižnice Ljubljana, 27. in 28. oktobra 2010

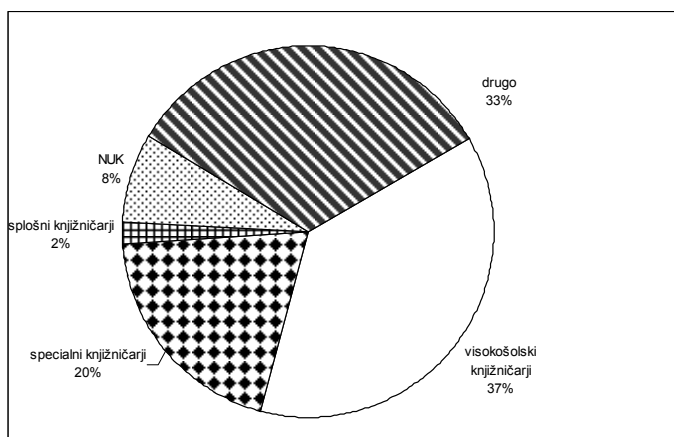

Sekcija za specialne knjižnice in Sekcija za visokošolske knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije sta 27. in 28. oktobra 2010 skupaj z Inštitutom za novejšo zgodovino organizirali 4. skupno strokovno posvetovanje z naslovom »Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov«. Posvetovanje je potekalo v konferenčnem in prireditvenem prostoru Garni hotela Union. Pokrovitelj posvetovanja je bila Javna agencija za raziskovalno dejavnost, podpornik posvetovanja pa Ministrstvo za kulturo. Dodatno so posvetovanje podprli trije zlati sponzorji (EIFL, EbscoHost in Proquest), pet srebrnih (Betax, Elsevier, Emeralds, Wolters Kluwer & Ovid in Thomson Reuters), en bronast (Zelinka in sinovi) in drugi.

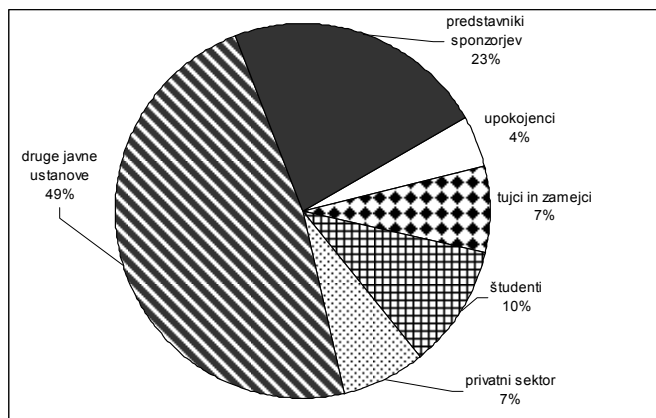
Posvetovanje je odprla **mag. Mirjam Kotar** (Osrednja družboslovna knjižnica Jožeta Goričarja). Sledili so uvodni pozdravi predsednikov

sekcij ZBDS: **Igorja Zemljiča**, predsednika Sekcije za specialne knjižnice in predsednice Sekcije za visokošolske knjižnice **mag. Maje Božič** ter predsednice krovne ZBDS **dr. Melite Ambrožič**. Kot predstavnik Inštituta za novejšo zgodovino je podal uvodne besede direktor inštituta **dr. Damijan Guštin**. Udeležence so pozdravili še **dr. Ivan Rozman**, podpredsednik rektorske konference RS in rektor Univerze v Mariboru, **mag. Tomaž Seljak**, podpredsednik Koordinacije samostojnih raziskovalnih inštitucij Slovenije in direktor IZUMa in ter **dr. Franci Demšar**, direktor Javne agencije za raziskovalno dejavnost.

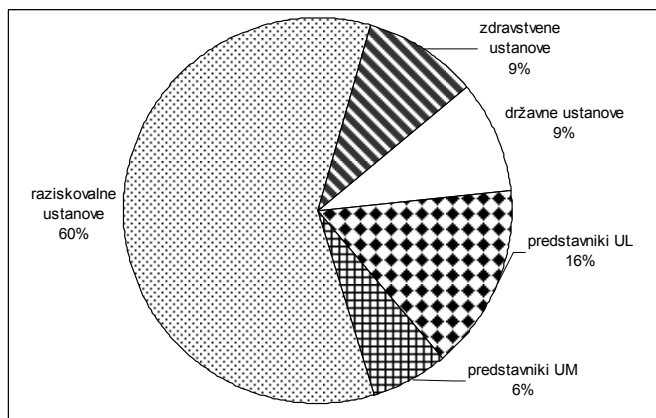
Posvetovanja so se udeležili 203 udeleženci (slika 1) iz različnih okoliš, udeležba strokovnjakov iz drugih področij pa je doprinesla k pestrosti. Visokošolske knjižničarje je zastopalo 76 udeležencev (37 %) iz treh slovenskih univerz in nobenega samostojnega visokošolskega zavoda in 16 predstavnikov (8 %) Narodne in univerzitetne knjižnice. Specialnih knjižničarjev je bilo 40 (20 %). Največji delež specialnih knjižničarjev predstavljajo knjižničarji iz raziskovalnih ustanov, inšti-

Slika 1: Struktura udeležencev posvetovanja
»Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov«

Slika 2: Struktura udeležencev posvetovanja »Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov«, ki ne prihajajo iz knjižnic

Slika 3: Struktura udeležencev posvetovanja »Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov« iz drugih javnih ustanov (knjižničarji izzeti)

tutov (37 %), s 15-20 % sledijo javna uprava, kultura in gospodarstvo, z 10 % pa knjižničarji iz specialnih knjižnic na področju zdravstva.

Kar četrtno udeležencev posvetovanja predstavljajo udeleženci iz neknjižničarskih vod (52 udeležencev), k temu pa lahko prištejemo še 15 predstavnikov sponzorjev (slika 2 in 3). Večino prisotnih neknjižničarjev predstavljajo raziskovalci in zaposleni na raziskovalnih ustanovah in univerzah, manjši delež pa predstavniki javnega sektorja. Posvetovanja so se udeležili tudi 3 upokojenci in 7 študentov.

Program je bil razdeljen na 5 vsebinskih sklopov: prost dostop po svetu, posterska sekcija, prost dostop v Sloveniji, prost dostop in vrednotenje znanosti in prost dostop jutri.

Sklop o prostem dostopu po svetu je vodil moderator **mag. Stojan Pečlin**. Prispevke so pripravili trije tuji avtorji, ki so nas temeljito seznanili s svojimi bogatimi izkušnjami.

Dr. Bas Savenije (Koninklijke Bibliotheek – Nizozemska nacionalna knjižnica) je pripravil prispevek z naslovom »Uveljavljanje prostega dostopa do rezultatov znanstveno-raziskovalnega dela«. V prispevku so izčrpno predstavljene osnove prostega dostopa. Opisal je tradicionalni model revije, ki je v prejšnjem desetletju z berlinsko deklaracijo prostega dostopa dobil alternativo. Raziskave kažejo, da bi lahko privarčevali 133 milijonov evrov letno, če bi bile vse objave odprtokodne. Predstavil je dve strategiji prostega dostopa: odprto dostopne revije, kar je zlata različica (gold open access) in repozitoriji kot zelena različica (green open access). Predstavil je različne ponudnike informacij in pripomočke za samoarhiviranje: ROMEO, Sparc (Scholarly Publishing and Academic Resource Coalition), EIFL net (mednarodna neprofitna

organizacija), OASIS (Open Access Scholarly Information Sourcebook). Pomemben vir za razvoj prostega dostopa je tudi blog Petra Suberja. Predstavil je model SCOAP (Sponsorin Consortium for Open Access Publishing in Practice Physics). Omenil je tudi iniciative repozitorijev: OAIster, skupni katalog milijonov zapisov iz prosto dostopnih zbirk širom sveta, OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories), kot uveljavljen seznam repozitorijev, Scielo (Scientific Electronic Library Online) zbirka brazilskih prosto dostopnih revij in COAR (Confederation of Open Access Repositories) s poslanstvom, da razvija standarde, globalno sodelovanje in promocijo repozitorijev. Za zaključek je dodal, da bi morale knjižnice nuditi svojim uporabnikom, brezplačno, nepreključno, svetovno pravico do odprtega dostopa in licenco za kopiranje, uporabo, distribucijo, posredovanje in objavo dela publikacije v kakršnekoli digitalnem mediju za kakršnekoli primer. V primeru pristojbin pa bi le-te morale biti omejene zgolj v komercialne namene.

Iryna Kuchma (eIFL.net) je v uvodu prispevka predstavila EIFL OA,

Slika 4: Uvodni govornik dr. Franci Demšar in prof. dr. Ivan Rozman (foto: Igor Zemljčič)

ki deluje v 26 državah, s 17 odprtokodnimi mandati in 269 odprtokodnimi repozitoriji in s številnimi aktivnostmi (konference, repozitoriji, prosto dostopne revije) spodbuja knjižnice, da razširjajo idejo odprtega dostopa. V prispevku z naslovom »Prost dostop in razvijajoče se okolje znanstvene komunikacije« je poudarila smernice iz definicije prostega dostopa. Predstavila je pomembne izkušnje s tega področja: opis poslovnega modela, smernice za izdajo, načine financiranja prosto dostopne revije ter model repozitorijev. Revije v odprtem dostopu uporabljajo model financiranja, ki ne vključuje plačila za uporabnike v inštitucijah. Uporabnik lahko tako dostopa do polnega besedila in upravlja z njim povsem zastopno. Ta princip omogoča povečanje bralcev, dvig citatov in s tem rast faktorja vpliva. Ocenjujejo da je bil v letu 2009 vsak peti strokovni članek odprtodosten. Podala je tudi nekaj priporočil za raziskovalce, menedžerje, financerje raziskovanj in knjižnice. Raziskovalci lahko objavljajo članke v prosto dostopnih revijah, jih samoarhivirajo v arhivih in repozitorijih. Menedžerji lahko uvedejo politiko prostega dostopa, vodijo proces iz revije z naročnino v prosto dostopno revijo, ustanovijo repozitorij. Financerji lahko pooblastijo, da so rezultati raziskovanj prosto dostopni. Knjižničarji lahko ustanavljajo repozitorije, pomagajo študentom in raziskovalcem pri samoarhiviranju, pomagajo objavljati prosto dostopno revijo, oblikovani prosto dostopne vire. Na koncu je podala še nekaj priporočil za nacionalne in mednarodne organizacije.

Niamh Brennan (Trinity College, Dublin, Irska) je navdušila s prispe-

vkom »Informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti, repozitorij in nacionalni portal za prost dostop do znanstvenih objav«. Predstavila je projekt CRIS »Current Research Information System«, ki je bil razvit v deželah z močno tradicijo raziskovalnih poročil: Norveška, Nizozemska, Nemčija, Flandrija. CRIS je administrativni sistem za informacije o raziskovalnih projektih, podpornikih, in rezultatih – publikacijah (pri nas SICRIS). CERIF (Common European Research Information Format) skrbi za standardizacijo predstavitev osnovnih delov raziskovalnih informacij: ljudi, projektov in publikacij. Nacionalni CRIS sistem za Norveško se imenuje FRIDA, ki ustvarja raziskovalno okolje za dokumentacijo in shranjevanje raziskovalnih člankov, rezultatov in znanstvenih kompetenc. V Flandriji je na voljo baza FRIS, t. i. »crossroads database«. Nacionalni sistem na nizozemskem se imenuje Metis. Leta 2006 je bil ustanovljen repozitorij TARA (Trinity's Access to Research Archive). Vključuje sistem, ki je sposoben prenesti meta podatke iz repozitorija CRIS v nacionalni repozitorij. Novi irski nacionalni portal za prost dostop do irskih raziskovalnih objav se imenuje RIAN (Ireland's Open Access Research Portal) in zagotavlja enotno mesto za dostop do nacionalnih raziskovalnih publikacij in vsebuje vsebine iz institucionalnih repozitorijev 7 irskih univerz in inštituta za tehnologijo iz Dublina.

Sklop »Prost dostop v Sloveniji« sta vodila moderatorja **dr. Polona Vilar** (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) in **dr. Jure Dimec** (Inštitut za biostatistiko in medicinsko informatiko, Medicinska fakul-

teta Univerze v Ljubljani). V Sloveniji je tematika zelo aktualna, saj smo spremljali kar 9 predstavitev.

Prispevek z naslovom »Prost dostop in upravljanje avtorskih pravic na slovenskih univerzah« je predstavila vodja projekta Creative Commons v Sloveniji **dr. Maja Bogataj Jančič** (Inštitut za intelektualno lastnino). Različni režimi prostega dostopa na univerzah so:

- prvotni lastnik je univerza,
- prvotni lastnik je uporabnik,
- prvotni lastnik je uporabnik, ki se prenese na univerzo.

Pravna ureditev v Sloveniji se ravna po slovenskem avtorskem pravu, ki je zelo neživljenjski. V praksi slovenske univerze ne upravljajo s pravicami in jih ne komercializirajo, hkrati pa tudi tolerirajo takšno stanje. Glavne ovire pri odprtem dostopu so tako ravno avtorske pravice, ki niso pravilno urejene. Avtorica predlaga, da bi morale biti deponiranje prispevkov avtorjev z univerze obvezno (pogoj za napredovanje).

Dr. Aleksander Pavko (Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani), glavni urednik revije Acta Chimica Slovenica, nam je poročal o značilnosti slovenske revije: »Acta Chimica Slovenica – slovenska znanstvena revija z največjim faktorjem vpliva«. Revija, ki se je do leta 2005 imenovala Slovenski kemijski vestnik, izhaja že 57 let. Prvič je bil faktor vpliva izračunan leta 2002. Leta 2009 je bil 0,84. Od leta 1998 je revija prosto dostopna in je vpisana v DOAJ. Revija ima zelo strogo recenzentsko politiko, več kot tretjino člankov zavrnejo. Če je članek sprejet, avtor čaka na objavo 9 mesecev. Revija je dvo-

jezična. Glavni urednik je prispevek zaključil z informacijo, da poslujejo na robu finančnih sredstev, ki ne dovoljujejo povečanega obsega in nadaljnega razvoja revije. Naslednji korak bi lahko bil prehod na elektronsko oddajanje prispevkov, ki pa je lahko ob potrebnem povečanju finančnih sredstev dvorezen meč.

O slovenskem repozitoriju dLib.si so nas seznanili **mag. Zoran Krstulović, mag. Karmen Štular Sotošek in Daša Pokorn** (Narodna in univerzitetna knjižnica) v prispevku »Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov prek portala dLib.si«. Digitalna knjižnica dLib, ki deluje pri NUK, prek informacijskega portala za upravljanje z znanjem omogoča dostop do znanstvenih in strokovnih del domačih in tujih avtorjev z vseh tematskih področij. Digitalna knjižnica zagotavlja popolnoma neomejen dostop do knjižničnih katalogov in zbirk digitalnega gradiva, ustvarjenega v digitalni obliki in tudi digitaliziranega. To je mesto, kjer je na voljo slovenska kulturna dediščina in kjer je zasnovana zbirka visokošolskih del, ki se še vedno dopolnjujejo. Pri NUK se zavedajo problema avtorskih pravic in rešujejo vprašanja o avtorskih in sorodnih pravicah s sklepanjem dogovorov z avtorji in založniki. NUK je s svojimi nalogami na področju e-vsebin vpeta v evropski prostor: sodeluje pri razvoju Evropske knjižnice, skupnega portala evropskih nacionalnih knjižnic, in Europeane, skupnega portala celotnega kulturnega sektorja. dLib sodeluje z akademskimi in raziskovalnimi ustanovami, gospodarskimi družbami, založniki, avtorji in uporabniki. Na portalu so že uredili povezavo s sistemom COBISS. Prizadevajo si

za iskanje po besedah, ki prikaže rezultate tudi v drugih samostalniških, pridevniških ali glagolskih oblikah.

Dr. Janez Štebe (Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani) je pripravil prispevek z naslovom »Arhiv družboslovnih podatkov in storitve prostega dostopa do znanstvenih podatkov v Republiki Sloveniji«. Predstavil je delovanje podatkovnega centra za področje družboslovja, Arhiva družboslovnih podatkov (ADH). ADH presoja ustreznosti podatkov za arhiv je podobna recenzijem postopku pri objavah člankov v strokovnih in znanstvenih revijah. Obstoj močnega podatkovnega centra, za kar si prizadeva ADH, bo zagotavljal kritično maso za ohranjanje podatkov in razvijanje strokovnega znanja za ravnanje s podatki. To bo podlaga za koordiniran nastanek novih področnih podatkovnih centrov za discipline, kjer tega še ni.

Dr. Milan Ojsteršek, mag. Janez Brezovnik in Marko Ferme (Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko Univerze v Mariboru) in **mag. Dunja Legat** (Univerzitetna knjižnica Maribor) so nas seznanili z repozitorijem Univerze v Mariboru v prispevku z naslovom »Zagotavljanje prostega dostopa do digitalnih virov na Univerzi v Mariboru«. Univerza v Mariboru želi ponuditi dostop do svojih raziskovalnih in pedagoških del, zato so septembra 2007 vzpostavili digitalno knjižnico Univerze v Mariboru (DKUM). Z DKUM želijo vzpostaviti dostop do vseh elektronskih informacijskih virov Univerze v Mariboru z ene vstopne točke. Viri so naslednji: diplomska, magistrska in doktorska dela, e-

univerzitetni učbeniki, spletne izdaje znanstvenih in strokovnih revij, e-članki, poročila, elaborati itd. Sistem vključuje tudi detekcijo plagiatov. Za izdelavo statistik uporabljajo orodje Google Analytics. DKUM je sestavljena iz dveh delov: predstavitevni in knjižnični del. Kot osnovni metapodatkovni model za zapis gradiv se uporablja nabor elementov Dublin Core ter drugi elementi, ki so potrebni za delovanje DKUM. DKUM je povezan z informacijskim sistemom COBISS in Akademskim informacijskim sistemom Univerze v Mariboru (AIPS). S COBISS-om je povezava preko protokola Z39.50, zato lahko iz njega uvozijo podatke. DKUM omogoča izmenjavo podatkov z drugimi repozitoriji, npr. digitalno knjižnico v okviru projekta DRIVER, ki omogoča iskanje po repozitoriju raziskovalnih del evropskih univerz. DKUM so registrirali še v repozitorijih Worldcat (preko tega jih indeksirajo v Google Scholar), ROAR (Registry of Open Access Repositories), Celestial, OpenDOAR in Base.

Jan Jona Javoršek (Inštitut Jožef Stefan), **mag. Petra Vide Ogrin, Mojca Mlinar Strgar in dr. Tomaž Erjavec** (Slovenska akademija znanosti in umetnosti) so predstavili prispevek »Nacionalni biografski leksikon v prostem pristopu: med izdelavo in nadgradnjo«. Slovenski biografski leksikon (SBL) je temeljno delo slovenske biografske vede in plod dela številnih priznanih znanstvenikov več generacij. Izhajal je od leta 1925 do 1991. Obsega 16 zvezkov, 5047 gesel in čez 5100 oseb. Zaradi uporabnosti in nedostopnosti zlasti zgodnejših zvezkov sta se SAZU in Znanstvenoraziskovalni center SAZU odlo-

čila za digitalizacijo tiskane izdaje in pripravo spletne verzije. Pri postopku digitalizacije so se naslonili na odprtokodno programje in mednarodno sprejete standarde. Ustrezna rešitev za strokovno označevanje je shema TEI (Text Encoding Initiative). Uporabnik lahko išče po metapodatkih, celotnem besedilu, odnosih med elementi zbirke ter ključnih besedah. Sistem trenutno nadgrajujejo s Slovensko biografijo, ki bo združila tri biografske leksikone – SBL, Primorski slovenski biografski leksikon in nove članke nastajajoče izdaje SBL 2 – v enotni poizvedovalni sistem.

Dr. Mojca Šorn in **dr. Jurij Hudoklin** (Inštitut za novejšo zgodovino) sta poročala o spletnem portalu Systory: »Spletni portal Zgodovina Slovenije – Systory: prost dostop do dosežkov slovenskega zgodovinarstva«. Na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani od leta 2006 poteka program raziskovalne infrastrukture, v sklopu katerega se razvija tudi spletni portal Zgodovina Slovenije - Systory. Spletni portal Systory je izobraževalni in raziskovalni portal slovenskega zgodovinarstva, ki je za javnost odprt od konca leta 2008. S prenosom starejših in sodobnih verificiranih zgodovinskih in zgodovinskih gradiv v novo medijsko in tehnološko obliko imajo namen poskrbeti za ohranitev kulturne dediščine, del katerega je tudi omenjeno gradivo, hkrati pa želijo razširiti in podaljšati njegovo relevantnost. Portal, ki je zasnovan v slovenskem in angleškem jeziku, ima širok nabor vsebin in omogoča brezplačen, hiter, prost ter enostaven dostop do želenih vsebin tako zgodovinarjem pri raziskovalnem delu kot tudi raziskovalcem drugih

disciplin oz. zainteresirani javnosti na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju.

Alenka Rotter, Tine Petkovšek, Grega Milčinski, Aleš Okorn, Polonca Pucelj in Dragan Vitas so poročali o sistemu GERK »Grafična evidenca rabe kmetijskih zemljišč«. Sistem GERK (grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva) je nastal v okviru projekta vzpostavitve sistema za identifikacijo kmetijskih parcel. To je eden izmed pogojev za uspešno zaprtje vprašanja kmetijstva pri vključevanju Slovenije v Evropsko unijo in omogoča učinkovit nadzor nad uporabo proračunskih sredstev za spodbujanje kmetijstva in razvoj podeželja. Avtorji so predstavili kronološki potek projekta in načrte za nadaljnje korake, tehnološke gradnike ter različne načine uporabe GERK. GERK spletni pregledovalnik je proizvod ekipe Registra kmetijskih gospodarstev. Projekt je transparenten, omogoča enostaven dostop do izbranih podatkov ter možnosti njihove uporabe v drugih projektih. Projekt posnemajo tudi ostale članice EU.

Davor Orlič je v imenu **Marjane Puklavca** (Inštitut Jožef Stefan) predstavil portal Videlectures.net. Portal je trenutno največji spletni portal z video izobraževalno vsebino na svetu. Poslanstvo portala je brezplačen dostop do vrhunskih izobraževalnih video vsebin širšemu krogu obiskovalcev. Portal je na voljo na spletnem naslovu: <http://videlectures.net> in ponuja brezplačen dostop do okoli 500 dogodkov, 7000 avtorjev, 9000 predavanj in 11 video posnetkov. Na portalu so objavljena predavanja vrhunskih slovenskih in tujih znanstvenih

konferenc, ter predavanja svetovnih mislecev in raziskovalcev (Tim Barnes Lee, Umberto Eco, ...). Razvijajo nove storitve, ki bodo portal nadgradile s postavitvijo virtualne univerze ter prosto dodajanje novih vsebin. Na koncu so na za pomoč pri klasifikaciji videoposnetkov k sodelovanju povabili tudi knjižničarje.

Zaslужni **prof. dr. Franc Nekrep** je drugi dan vodil sklop z naslovom Prost dostop in vrednotenje znanosti, kjer sta sodelovali tuji predavateljici: Iryna Kuchma in Niamh Brennan ter Petra Tramte, prof. dr. Miran Hladnik in prof. dr. Gregor Anderluh.

Iryna Kuchma (eIFL.net) je v drugo predstavila prispevek »Pregled politik prostega dostopa«, kjer je nanizala številne dokumente, pomembne za področje politike odprtega dostopa. Začela je s členoma iz Lizbonske pogodbe: člen 179, ki govori o prostem dostopu do raziskovalnih dosežkov in člen 180, ki govori o aktivnostih, kot sta desiminacija in optimizacija. Po priporočilih različnih organov, ki zagovarjajo prosti dostop, naj bo zagotavljanje prostega dostopa vsaj po 6 mesecih na naslednjih področjih: energija, okolje, zdravstvo, informacije in komunikacijske tehnologije, raziskovalne infrastrukture in 12 mesecev na področju družboslovnih in humanističnih ved. Stališče evropskega raziskovalnega sveta za prost dostop (ERC Scientific Council's Statement on Open Access) iz leta 2006 poudarja pomen recenziranih člankov, objavljenih v prostem dostopu pri razširjanju visoko kakovostnih znanstvenih raziskovanj. Leta 2007 je omenjeno telo izdalo navodila za prost

dostop: ERC zahteva, da so vsi recenzirani prispevki, ki jih financira ERC, shranjeni v ustreznem repozitoriju: strokovnem kot sta PubMed Central, ArXiv ali institucionalnem repozitoriju, primarni podatki s področja naravoslovja pa pri ustrezni bazi podatkov. Čas med objavo in prihodom v repozitorije oz. baze podatkov naj bo največ 6 mesecev. Predstavila je OpenAIRE projekt, ki podpira razširjanje prostega dostopa v Evropi. Omenila je še nekatere druge evropske politike prostega dostopa: EUROCHORC, ki priporoča minimalne standarde glede ureditev prostega dostopa, Berlinsko deklaracijo, Budipeštansko deklaracijo. Politike ureditve načinov prostega dostopa nudijo tudi posamezne raziskovalne skupine in centri, univerze, podporniki, vlade, nacionalna in mednarodna telesa. Evropska zveza univerz (European University Association), ki predstavlja in podpira visokošolsko izobraževanje v 48 deželah, prinaša splošna priporočila odprtega dostopa. Navodila za uvajanje politik prostega dostopa v inštitucije prinašajo tudi opcije politik odprtega dostopa Petra Suberja (Open access policy options).

Niamh Brennan nas je v drugo seznanila s prispevkom »Politike prostega dostopa na Irskem«. Na Irskem sprejme skoraj vsak raziskovalni organ svoj odlok, ki temeljijo na priporočilih Evropske komisije (EURAB recommendations). Priporočila niso dovolj. Potrebno je zahtevati OA. Veliko založnikov nima omejitev glede lastnega objavljanja pre- ali post-printov. Pomembno je investiranje v raziskovanje in razvoj v povezovanju z industrijo. Ameriško podjetje Intel hoče boljše

podatke hitreje. Industrija potrebuje OA. Priporoča se, naj bo repozitorij institucionalni ali tematski, avtorji pa naj shranjujejo v repozitorije post-print (končne) oblike člankov. Shranijo naj jih potem, ko so članki sprejeti za objavo. Repozitoriji naj čim prej dodajo metapodatke. Ustrezni repozitoriji so tisti, ki omogočajo dolgotrajno shranjevanje dokumentov. Ta osnovna navodila so bila zgled za številne irske raziskovalne organe, da so sprejeli odloke, ki izhajajo iz teh navodil. Tudi druge institucije, kot je npr. Dublin Institute of Technology, so sprejele podobne odloke. Trinity College Dublin je kot prvi med univerzami sprejel podoben odlok glede politik odprtega dostopa. Rešitve, kot so predstavljene v tem dokumentu, so podobne na univerzah v Glasgowu, Harwardu, Stanfordu, MIT, razlikujejo se le glede avtorskih pravic. V dokumentu so zahteve, da naj oddajajo v repozitorij končne verzije člankov, takoj po objavi ali po 6 mesecih, našteje vrste prispevkov in zahtevajo da avtorji preverijo copyright pri izdajatelju publikacije.

Petra Tramte (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Direktorat za znanost) je predstavila prispevek »Dostop do rezultatov in raziskovalnih podatkov, financiranih z javnimi sredstvi«. Avtorica poroča, da se Slovenija zaveda pomena zagotavljanja dostopa do raziskovalnih dosežkov iz javno financiranih raziskav in ga tudi podpira. Temeljna vprašanja obravnava Strategija razvoja informacijske družbe v RS – si 2010. Princip prostega, brezplačnega dostopa do raziskovalnih podatkov iz javno financiranih raziskav je omenjen tudi v Nacionalnem dokumentu za podro-

čje raziskav in razvoja. V dokumentih so opredeljena splošna načela in splošne smernice, konkretno nacionalno politiko v tem segmentu je treba še definirati. Začetek sistematičnega vzpostavljanja nacionalnega sistema za dostop do podatkov do javno financiranih raziskav je v Sloveniji zastavljeno s projektom Oblikovanje strokovnih podlag javno financiranih raziskav v Sloveniji. Namen projekta je vzpostaviti pregled nad stanjem v Sloveniji ter z razpravo in usklajevanjem interesov med predstavniki znanstvene skupnosti ob sodelovanju z obstoječimi ponudniki znanstveno informacijskih storitev.

Nadaljeval je **dr. Milan Hladnik** (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) s prispevkom »Teža spletne slovenistike«. Proračunski delež za slovenistiko na Filozofski fakulteti je 3 milijone na leto. Aktivnih literarnih zgodovinarjev je okoli 140. V stroki je od vsega začetka delovalo okoli 300 literarnih zgodovinarjev. Slovenisti imajo na voljo 3 osnovna glasila, ki jim stroka priznava mednarodno odmevnost: Slavistična revija, Jezik in slovstvo in Primerjalna književnost. Revija *Slavia Centralis* je na spletu z enoletnim zamikom. Založbe literarnih publikacij imajo status znanstvenih založb, ki za digitalizacijo niso zainteresirane. Hitreje se v prostem dostopu odpirajo podatkovne zbirke: diplomske naloge, zgodovinski roman, kmečka povest, SBL in Wikipedia. Starejše literarne publikacije so zaradi prehoda v javno last v vse večjem številu dosegljive na spletu. Narašča število posnetih predavanj (npr. na portalu *Videolectures.net*). Bolj kot znanstveno publiciranje je digitalizacija doletela strokovno publiciranje. Slavistika

kot literarna veda se najbolj povezuje preko diskusijskega foruma Slovit, ki beleži strokovne dogodke in nudi možnost vplivanja v strokovnih zadevah. Prost dostop do slovenističnih literarnovednih objav pa ni povsem brez ovir. Izraz prost dostop ni sinonim za pristop preko računalnika, saj za objave na papirju, tudi če so zastonj, tega izraza ne uporabljamo. Objava v prostem dostopu je tista objava na spletu, ki je opremljena z licenco Creative Commons ali njej sorodno. Dr. Hladnik opozarja, da slovenski literarni zgodovinarji ne razpolagajo svobodno s svojimi besedili. Če to odstopijo uredništvu znanstvenega ali drugega časopisa ali založbe, jim prepustijo tudi odločitev o tem, ali bo vsebina prosto dostopna na spletu. Avtor pravi, da bi univerza morala preiti na alternativne avtorske licence Creative Commons, ki ponujajo pravne rešitve po vsakršni meri.

Dr. Gregor Anderluh (Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani) je predstavil problematiko odprtega dostopa na področju molekularne biologije »Ali molekularna biologija obstaja brez prostega dostopa?«. V prispevku se je spraševal, kje raziskovalci molekularne biologije objavljajo, razmišljal je o prostem dostopu in podatkih ter o organizaciji podatkov. S pomočjo publikacije Journal Citation report je prikazal število publikacij z različnih področij in sicer tako, da jih je preiskoval s ključnimi besedami, kot npr. bioinformatic, biology, molecular ... Zelo malo rezultatov je s področja informatike, največ publikacij iz njegovega vzorca vsebuje ključno beseda chemistry, tudi ključna beseda molecular je pogosto prisotna. Ugotavlja, da število podatkov na

področju molekularne biologije zelo narašča, hkrati pa se večja tudi hitrost zbiranja podatkov (kar 10.000-krat hitreje kot pred 40 leti). Prikazal je značilne zbirke podatkov s področja, kot je OMIM, UniProt, UniSTS, Medline ... Poglobil se je v kompleksnost sistema Entrez in brskalnik za iskanje po bioloških podatkovnih zbirkah, ki jih ureja NCBI (proteinska zaporedja, nukleotidna zaporedja, gensko mapiranje, OMIM, 3D strukture iz PDB, PubMed).

Sklop »Prost dostop jutri« je vodil **Ivan Kanič** (Centralna ekonomska knjižnica Univerze v Ljubljani). Sodelovali so Iryna Kuchma, dr. Mojca Kotar in dr. Alenka Kavčič-Čolić.

Iryna Kuchma je tokrat predstavila priročnik »Kako začeti: vzpostavitev repozitorija«. Podala je 23 korakov za vzpostavitev repozitorija. Začela je z ustanovitvijo strokovne skupine, sledi zbor vodje projekta, nato je treba izbrati sodelavce, načine analiz, programske opreme, oblikovati elektronske poštno liste, razmišljati o imenu, načinu komunikacije, definirati potek dela, razmišljati o licencah in copyrightu. Naslednja stopnja je izdelava poslovnega načrta, registracija projekta, vzpostavitev sodelovanja s katalogizatorji in klasifikatorji, delo s politikami repozitorija, identificirati člane s fakultete, ki bodo sodelovali pri evalvaciji, registrirati repozitorij, skrbeti za promocijo, seznaniti ostale udeležence o repozitoriju, povabiti vse, da registrirajo nove zbirke, vzpostaviti repozitorij, oblikovati proračun. Določiti je potrebno, kakšne vrste sodelavcev bodo potrebne pri delu: upravljavci repozitorija, ki bodo skrbeli za politike

delovanja, zagovornišstvo, usposabljanje ter administratorji repozitorija, ki bodo skrbeli za tehnično plat repozitorijev.

Dr. Mojca Kotar (Univerzitetna služba za knjižnično dejavnost Univerze v Ljubljani) je predstavila poročilo »Pilot 7. okvirnega programa Evropske komisije na temo prostega dostopa in projekt OpenAire«. Evropska komisija se je odločila za postopno uvedbo obveznega shranjevanja objav raziskovalcev v prostodostopne repozitorije in s tem možnost prostega dostopa do rezultatov znanstvenih objav. S tem je začrtala pilot 7. okvirnega programa na temo prostega dostopa. Praktično izvedbo pilota bo omogočil projekt Open AIRE, v okviru katerega bo vzpostavljena infrastruktura za identifikacijo, shranjevanje, dostop in nadzor oddaje objav, ki nastajajo v projektih sedmin testnih področij, financirane s strani programa. Vsaka pogodba o sofinanciranju teh področij vsebuje poseben člen, ki od raziskovalcev zahteva, da članke, v katerih so objavili rezultate projekta, shranijo v repozitorij. Prost dostop naj zagotovijo v šestih oz. dvanajstih mesecih od objave.

Dr. Alenka Kavčič-Čolić (Narodna in univerzitetna knjižnica) je predstavila prispevek »Konfederacija prosto dostopnih repozitorijev (COAR)«. COAR je nepridobitna zveza, ki skrbi za inter-operabilnost prostega dostopa in repozitorijev. Združenje skrbi za mrežo in infrastrukturo repozitorijev na nacionalnem in mednarodnem nivoju, razvija strateško partnerstvo za raziskovalno infrastrukturo, promovira shranjevanje podatkov v repozitorije, poudarja

pomen izmenjave informacij, promovira samoarhiviranje, zagovarja stališče formulacij politik pri razvoju inštitucionalnih repozitorijev, podpira implementacijo prosto dostopnih mandator ipd. Trenutno potekajo tri delovne skupine: vsebina repozitorija »Repository Content«, interobilnost repozitorija »Repository Interoperability« in podpora povezovanju repozitorijev »Repository and Repository Networks Support & Training«.

Postersko sekcijo je vodil moderator **Igor Zemljič**. Prestavljeni posterji so bili:

- **mag. Kristina Hacin** in **mag. Tjaša Obal**: Prosti dostop delovnih gradiv – pot do učinkovite izmenjave informacij
- **dr. Jonatan Vinkler**: Novi pristopi k izdajanju znanstvene literature – digitalna knjižnica Pedagoškega inštituta
- **Alenka Blatnik, Matija Brumen**: EOD (knjiga po naročilu) – predstavitev storitev EOD v NUK-u.

Na ogled so bili še naslednji posterji:

- **dr. Tomaž Bartol**: Prost dostop in prenos slovenskih biotehniških znanstvenih dokumentov v sistemu FAO Agris

(WebAgris) in Google Učenjak (Google Scholar)

- **mag. Milena Bojadžiska**: Net as a resource of Information
- **Mojca Mlinar Strgar, Simona Frankl**: Slovenski biografski leksikon – označevanje bibliografskih podatkov z oznakami TEI.

Na koncu posvetovanja je bila razprava o zaključkih, ki jo je moderiral Ivan Kanič, kjer so udeleženci med drugim ugotovili, da se je pogled izpred desetih let, ko se je na knjižnico gledalo kot na prostor, danes spremenil v knjižnico z razvito infrastrukturo, potrebno pa bo še deset let, da bomo gledali na knjižnico kot na ljudi. Za prihodnost so zasnovali nekaj perspektiv glede prostega dostopa v Sloveniji, skupna pa jim je ugotovitev, da »vlada na področju prostega dostopa kaos«. Ponudbe je na spletu že veliko, potrebno bi jo bilo smiselno urediti. Potrebno je torej narediti prehod iz kaosa v harmonijo.

Ugotovljeno je bilo, da v Sloveniji manjka koordinacije, sinergije in sodelovanj, zato je potrebno ustanoviti nacionalne delovne skupine, ki bodo sodelovale z mednarodnimi telesi. V Sloveniji se vse preveč

stvari prepušča stihiji in entuziazmu posameznikov, zato je nujno nekatere funkcije institucionalizirati, standardizirati, profesionalizirati in seveda, racionalizirati. Ugotoviti je potrebno, kdo vse se ukvarja s tem področjem in narediti akcijski plan za vzpostavitev nacionalnega sistema. Tudi posamezne organizacije, ki se ukvarjajo s tem področjem, naj začnejo razmišljati o skupnem sistemu. Zaradi usklajenosti delovanja in sinergije vloženih naporov naj se oblikujejo delovne skupine na nacionalnem nivoju.

Knjižničarji morajo postati bolj samozavestni in se zavedati svoje vloge pri oblikovanju repozitorijev. Postati morajo bolj aktivni in ne čakati, da bo nekdo drug uredil za njih, npr. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Problem, ki ga naj knjižnice rešujejo z njegovo pomočjo, so npr. avtorske pravice. Vendar morajo biti knjižnice toliko aktivne, da najprej same spodbudijo ministrstvo k sodelovanju in pomoči. K večji samozavesti bo prispevala tudi vloga knjižničarjev v seznanjanju oz. izobraževanju uporabnikov - raziskovalcev o prednostih objav v prostem dostopu. Njihova vodilna naloga pa naj bo v reševanju prob-

Slika 5: Uvod v okroglo mizo: dr. Alenka Kavčič Čolić, Iryna Kuchma, dr. Mojca Kotar in Ivan Kanič (foto: Igor Zemljič)

Slika 6: Udeleženci okrogle mize »Prost dostop Jutri« (dr. Bas Savenije, Iryna Kuchma, Petra Tramte, Niamh Brennan, mag. Zoran Krstulović, mag. Zomaž Seljak, Ivan Kanič, mag. Dragotin Kardoš in prof. dr. Marjan Veber) (foto: Igor Zemljič)

lemov z metapodatki. Knjižničarji naj se tako vključijo v gradnjo repozitorijev kot enakopravni partnerji, saj imajo za to potrebno znanje in vire.

Repozitoriji morajo biti narejeni profesionalno in strokovno. Pomembna je dobra organizacija z malo dodatnimi stroški. Pri vzpostavitvi repozitorija je potrebno sodelovanje različnih deležnikov, kar pa je trenutna šibka točka. Udeleženci vidijo bodoče probleme tudi pri vodstvu univerze in fakultet, ki ne bodo sposobni zaznati resnosti problematike.

Slovenija z izgradnjo repozitorijev že zamuja, zato bo potrebno prenehati z razpravami o smiselnosti repozitorijev in čim prej začeti z akcijo! Koristen napotek s 23 koraki, ki jih je v prispevku »Kako začeti: vzpostavitev repozitorija« je podala Iryna Kuchma. V začetku pa bo treba vzpostaviti tudi pilotske projekte. Razmisliti bi bilo potrebno tudi o terminološkem problemu poimenovanja: prost dostop ali odprti dostop?

Nana Turk
in

Mitja Iskrič

Centralna medicinska knjižnica,
Medicinska fakulteta
Univerze v Ljubljani

in

Nina Ban

šudentka Oddelka za
bibliotekarstvo, informacijsko
znanost in knjigarstvo,
Filozofska fakulteta
Univerze v Ljubljani

PREDSTAVLJAMO

MEDKULTURNE DEJAVNOSTI V MESTNI KNJIŽNICI IZOLA

Mestna knjižnica Izola deluje na območju, ki je etnično pestro. Poleg Italijanov, ki so v obalnih mestih avtohtoni prebivalci, tu živijo še mnogi pripadniki različnih narodov iz bivše Jugoslavije, pa tudi Rusi, Indijci, Turki in drugi. Že naša knjižna zbirka in drugo knjižnično gradivo kaže na to, da živimo na kulturno mešanem ozemlju, saj poleg leposlovja in strokovnega gradiva v slovenskem jeziku hranimo še gradivo v italijanskem jeziku za pripadnike italijanske manjšine, pa še knjige v hrvaščini, francoščini, nemščini in španščini.

Zaradi etnično pestrega okolja smo se že zgodaj vključili v projekte, ki razvijajo medkulturne odnose. Prvi je bil projekt Unicefa **Spoznavajmo otroke sveta**, ki ga je v MKI vodila knjižničarka Špela Pahor. Trajal je nekaj mesecev. Otroke, ki so prihajali na pravljicne ure z vrtcem ali s starši, je s pomočjo knjig, ugank, pesmic, ljudskih plesov, predmetov in ljudskih pravlji seznanila z življenjem v Istri, Afriki, Peruju in Sloveniji. Za uspešno izveden projekt smo prejeli Unicefovo nagrado.

Že več kot petnajst let deluje v Mestni knjižnici Izola tudi študijski krožek **Svet v dlaneh – skozi druge kulture spoznavamo sebe**. Mentorica je bila sprva bibliotekarka Nadja Mislej Božič, zdaj pa krožek vodi knjižničarka Špela Pahor. Študijski krožki so projekt Andragoškega centra Slovenije. Značilni

so za skandinavske države, kjer so tudi nastali, potem pa so se razširili po vsej Evropi. V njih se združujejo ljudje, ki si želijo neformalno pridobiti nova znanja z različnih področij. V naši knjižnici v okviru študijskega krožka Svet v dlaneh enkrat mesečno od oktobra do maja prirejamo potopisne večere, na katerih naši popotniki, pa tudi imigranti in njihovi potomci, predstavljajo različne dežele sveta. Ob vsakem predavanju pripravimo tudi razstavo knjig o določeni deželi in sestavimo priporočilni seznam knjig za naše bralce. Včasih dejavnosti za odrasle kombiniramo z dejavnostmi za otroke – tako na primer pripravimo mesečno knjižno uganko o določeni deželi. Organizirali smo tudi že potopisna predavanja z delavnicami za šolske otroke v dopoldanskem času.

Tako smo na naših potopisnih predavanjih spoznali že: dele Afrike (gostje Sekumady Conde, Ibrahim Nouhoum, Victoria Carli, Felicitas Nwabueze in drugi), Nepal (gostja Sapana Gandharb), del Indije (gostja Sasikala Perumal), del Indonezije (gost Zainal Arifin) in druge dežele, vse od Mehike do Madagaskarja, ter narode od Vietnamcev do Inuitov. Odpravili pa smo se tudi na krajše izlete in spoznavali naše kraje (Strunjan, Sečovlje, Slavniki, Kojnik). Študijski krožek Svet v dlaneh – skozi druge kulture spoznavamo sebe je bil pred leti s strani Andragoškega centra Slovenije izbran kot primer dobre prakse.

Slika 1: Ibrahim Nouhoum nam je predstavil Mali

Slika 2: Korejska gostja

Slika 3: Ura pravljic v makedonščini z Elpido Macura

Slika 4: Ura pravljic v goranščini s Sanelo Rama

Že leta 1998 smo pri Soroševi mednarodni fundaciji prijavi projekt medkulturnih pravljicnih uric. Takrat je bila naša gostja gospa Yumi Nosaka Pejanović, Japonka, ki zdaj živi v Ljubljani. Oblečena v japonski kimono je v svojem materinem jeziku pripovedovala japonsko ljudsko pravljico, ki jo je tudi prevedla in jo je knjižničarka nato prebrala še v slovenščini. Ob tem dogodku smo pripravili tudi razstavo knjig o Japonski, ki jih hranimo v naši knjižnici. Uri pravljic je sledila likovna delavnica za otroke, ki smo jo nadgradili še z delavnico izdelovanja origamijev za odrasle.

V knjižnici že več let potekajo tudi celoletni ali poletni jezikovni tečaji za otroke. Učili smo se že švedsko in italijansko, danes pa se učimo francosko in japonsko. Imeli smo že angleške, španske in portugalske bralne urice.

Tujce vključujemo tudi v naše razstavne dejavnosti. Pri nas je svoje keramične izdelke razstavljala Nepalka Sapana Gandharb, Američan poljskega rodu Andrew Mezwinsky, ameriška državljanka Joanne Dubois pa je poleg razstave vodila tudi delavnico izdelovanja okrasnih in uporabnih predmetov iz odpadnega materiala.

Letošnjo pomlad smo ponovno začeli z medkulturnimi pravljicnimi uricami za otroke od četrtega leta dalje. Povabili smo starše iz drugih etničnih skupin in jih prosili, naj na urah pravljic pripovedujejo ljudske pravljice iz svoje domovine v svojem, nato pa še v slovenskem jeziku. Poslušali smo že makedonske ljudske pravljice v makedonščini (pripovedovalka Elpida Macura), goranske ljudske pravljice v goranščini (pripovedovalka Sanela Rama) in albanske ljudske pravljice v

albanščini (pripovedovalka Besarta Nimani). V likovni delavnici, ki sledi, otroci pod mentorstvom knjižničarke Nives Kaligarič izdelujejo papirnate državne zastave, se posladkajo z značilnimi domačimi dobrotami ter ob knjigah, ki jim jih predstavi knjižničarka, spoznajo še kakšno zanimivost o tej deželi. Otroci so te mednarodne pravljicne urice lepo sprejeli, kar se kaže po velikem obisku, pri uri pravljic pa je prisotnih tudi veliko staršev. Jeseni bomo s projektom nadaljevali.

Špela Pahor

Mestna knjižnica Izola
spela.pahor@guest.arnes.si

Slika 5: Nigerijka Felicitas Nwabuese

Slika 6: Otroci so spoznali Etiopijo

Slika 7: Japonščina ni težka

Slika 8: Sapana Gandharb razstavlja svoje keramične izdelke

DIGITALNA KNJIŽNICA SLOVENIJE

GEOKNJIŽNICA NA PORTALU DIGITALNE KNJIŽNICE SLOVENIJE (DLIB.SI)

V okviru projekta dLib.siPlus smo v sodelovanju z Geodetskim inštitutom Slovenije izdelali nov način pregledovanja gradiva, ki je bil prvotno mišljen zgolj za georeferencirano gradivo, skozi izvedbo pa smo odkrili nove možnosti apliciranja rešitve tudi na ostalih področjih. Tako je sklop projekta, ki ga je vodila dr. Renata Šolar, prerasel svoje okvire in bo omogočil nov in prijaznejši način prikazovanja gradiva uporabniku.

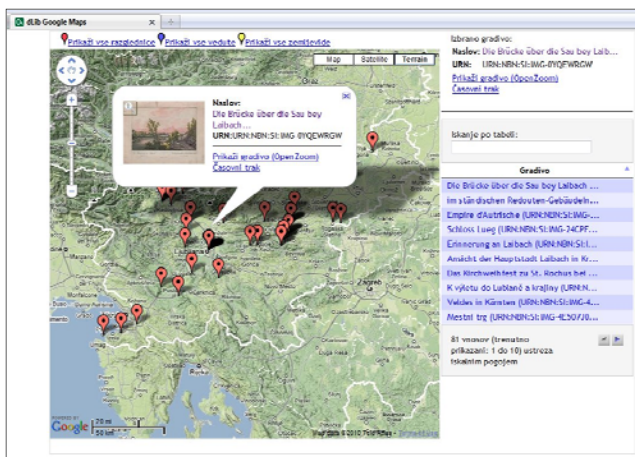
Ideja Geoknjižnice

Prvotna ideja geo-knjižnice je v Nuku rasla že nekaj let in je bila v osnovi osredotočena na prikazovanje starejših zemljevidov na današnjih kartah, končni produkt pa ponuja precej več. Razvita je bila zasnova delovanja digitalne geoknjižnice, ki omogoča dostop do knjižničnega gradiva na osnovi prostorskega povpraševanja z geolokacijo preko spletne storitve.

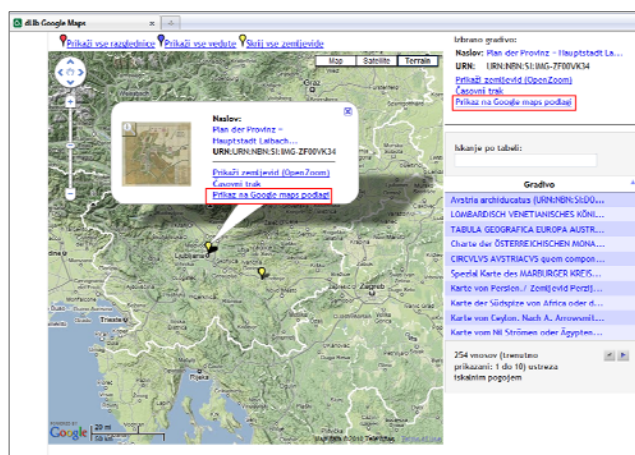
Osrednji del digitalne geoknjižnice je digitalizirana in georeferencirana kartografska zbirka (stari zemljevidi slovenskega ozemlja, načrti Ljubljane in Maribora, topografske karte v merilih 1:75.000 in 1:50.000). Na to kartografsko gradivo je georeferencirana tudi zbirka razglednic in vedut slovenskih krajev.

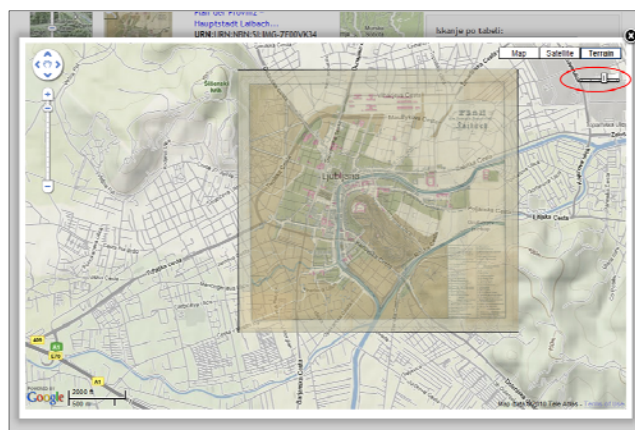
Slika 1:

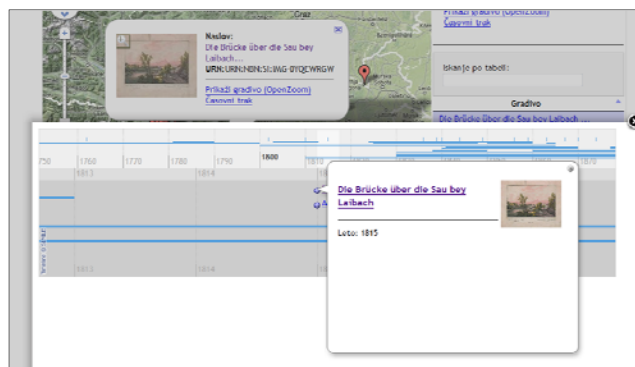
Slika 2

Slika 3

Slika 4

Slika 5

Bibliografski opisi vsebujejo zemljepisna imena (kraj založbe, kraj izdelave, geografsko ime kot predmetna oznaka, geografsko določilo, kraj korporacije, kraj sestanka), ki pa niso georeferencirana s koordinatami. Zato smo vzpostavili povezavo med bibliografskimi zapisi in registrom evidence zemljepisnih imen Geodetskega inštituta Slovenije. Vpeljan je postopek geoparsinga, koordinatnega opredeljevanja zemljepisnih imen ali besednih opisov lokacije, ki lahko nastopajo v različnih jezikih, pisavah in slovničnih oblikah.

Z georeferenciranjem smo pridobili vse potrebne geometapodatke za prostorsko iskanje. Generirane metapodatke lahko uporabimo tudi za geo-časovno iskanje: uporabnik opredeli območje na karti in časovno obdobje in dobi seznam relevantnih dokumentov ali zemljevidov.

Kako deluje?

Geoknjižnica je zasnovana kot samostojna enota v okviru digitalne knjižnice. Gradivo, ki je georeferencirano, dobi na portalu povezavo v obliki ikone . S klikom nanjo, se nam odpre vmesnik geoknjižnice na katerem dobimo prikazano vso georeferencirano gradivo iz poizvedbe.

Poleg osnovnih metapodatkov nam geoknjižnica omogoča tudi nov način ogleda gradiva. Ker je kartografsko gradivo velikega formata, so logično-posledično njegove digitalne kopije ravno tako velike in uporabnik potrebuje dobro povezavo in precej časa, da si lahko ogleda skenogram v visoki ločljivosti. Tu nam vskoči na pomoč tehnologija OpenZoom, ki bazira na zelo razširjenem Adobe Flash vmesniku. Poleg tega si lahko ogledamo tudi kam je to gradivo časovno umeščeno (Časovni trak) in, v primeru zemljevida, kako to izgleda vpeto v moderno zemljepisno karto (s pomočjo Google Maps).

OpenZoom

Tehnologija prikaza temelji na odprtokodni OpenZoom¹ programski knjižnici, ki omogoča hiter prikaz visokoločljivih slik preko spleta, tako da sliko razdeli v piramidno strukturo in prenaša s portala le tiste dele slike, ki ustrezajo izbrani povečavi in velikosti predvajalnega okna. Slikovno gradivo se prikazuje v Flash predvajalniku². S klikom na povezavo se nam

odpre plavajoče okno (slika 1), kjer lahko spreminjamo povečavo slikovnega gradiva in se po njem premikamo.

Gradivo povečujemo/pomanjšujemo z uporabo tipk +/- ali vrtenjem kolesčka na miški. Po gradivu se premikamo s smernimi tipkami ali z miško in klikom na levi gumb. V zgornjem levem kotu predvajalnika se nahaja »Navigator po sliki«, ki prikazuje položaj povečanega dela na celotni sliki. Navigator lahko premikamo po predvajalniku oziroma ga skrijemo, če moti pogled na gradivo. Okno zapremo s klikom na križec v desnem zgornjem kotu.

Google maps

Večini slikovnega gradiva lahko določimo geografsko lokacijo (npr. glede na kraj nastanka ali kraj, ki ga gradivo prikazuje) in ga tako prikažemo na zemljevidu. Prikaz geografske lokacije na Google maps podlagi pa je tudi naslednja nova možnost, ki smo jo dodali v Geoknjižnico (slika 2). Če smo npr. poizvedovali po vedutah, so na zemljevidu označene vse vedute – nad tisto veduto, ki smo jo izbrali za prikaz, pa je odprto okno s podatki o gradivu. Gradivo, ki je prikazano na zemljevidu, je izpisano tudi v tabeli desno.

Pri kartografskem gradivu smo dodali tudi prikaz georeferencirane karte (zemljevida) nad Google maps podlago. Če za določeno gradivo obstaja ta možnost, ima to poleg povezav »Prikaži gradivo (OpenZoom)« in »Časovni trak« še dodatno povezavo na »Prikaz na Google maps podlagi« (slika 3). Ko kliknemo na to povezavo, se odpre plavajoče okno, kjer je kartografsko gradivo prikazano nad današnjo geografsko karto (slika 4). Prikaz nam nudi možnost spreminjanja prostornosti kartografskega gradiva z drsnikom v desnem zgornjem kotu. Na ta način lahko enostavno primerjamo stare zemljevide z današnjimi.

Časovni trak

V krajevni pregled gradiv smo dodali še možnost predstavitve gradiva na časovnem traku, ki je narejen na ogrodju programske knjižnice SIMILE Widgets - Timeline³. Ko izberemo povezavo »Časovni trak«, se v plavajočem oknu odpre časovni trak, kjer je prikazano vse gradivo iz tabele desno (slika 5).

1 <http://openzoom.org/>

2 https://www.adobe.com/products/player_census/flashplayer/

3 <http://www.simile-widgets.org/timeline/>

Časovni trak je sestavljen iz dveh povezanih delov. S premikanjem zgornjega dela, kjer so letnice gostejše, se skozi čas premikamo hitreje, v spodnjem delu, kjer so izpisani naslovi gradiv po letih, pa so letnice postavljene bolj narazen, tako je tudi premikanje skozi čas počasnejše. Če je posamezno gradivo vezano na obdobje, je le-to prikazano s črto namesto s piko. Ko kliknemo na piko ali črto, se odpre oblaček s predogledom gradiva. Če kliknemo na naslov gradiva, se odpre novo okno v brskalniku s podrobnimi podatki o gradivu.

Prihodnost in potencial geoknjižnice

Današnja geoknjižnica nas uvršča v sam vrh razvoja evropskih digitalnih knjižnic. V prihodnosti bomo poskusili tehnologije geoknjižnice uporabiti tudi pri drugih vrstah gradiva (OpenZoom bomo testno uporabili za ogled vsega slikovnega gradiva, kar bi nam omogočilo, da bi na enostaven in uporabniku prijazen način ponudili slike v visoki ločljivosti). Časovni trak nam ponuja novo možnost raziskovanja gradiva skozi časovno komponento. V večini primerov je bil časovni trak uporabljen kot način za »brskanje« (angl.

browsing) po gradivu, mi pa smo ga uporabili za še en način prikaza rezultatov poizvedbe.

Glavni cilj geoknjižnice pa je bogatenje zbirke kartografskega gradiva, kar bi nam še utrdilo močan mednarodni položaj geo-digitalne knjižnice, saj največji del uporabnikov iz tujine poizveduje prav po kartografskem gradivu objavljenem na portalu Digitalne knjižnice Slovenije (dLib.si).

Tomaž Žagar,
Dalibor Radovan,
Katja Tič,
Miran Janežič
Geodetski inštitut Slovenije

in

Tine Musek,
Renata Šolar
Narodna in univerzitetna knjižnica

NOVOSTI

SEZNAM NOVOSTI INFORMACIJSKEGA CENTRA ZA BIBLIOTEKARSTVO V NUK-u (oktober 2010)

1. BUTKEVIČIENE, Birute

Vilnius universiteto biblioteka = Vilnius University Library / Birute Butkevičienė ; vertėjos Gražina Cijunelytė, Vida Urbonavičiūtė ; nuotraukos Aruno Balteno, Raimondo Malaiškos ir iš asmeninio archyvu. - 2. papyldytas leid. = 2nd supplemented ed. - Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla = Vilnius universiteto biblioteka, 2005. - 43 str. : ilustr. ; 24 cm
COBISS.SI-ID [250579456](#)

2. ČEBAŠEK, Katja

Izvajanje predmeta informacijsko opismenjevanje v osnovni šoli : diplomsko delo / Katja Čebašek. - Ljubljana : [K. Čebašek], 2010. - 92 f. : ilustr., preglednice ; 30 cm
COBISS.SI-ID [42360162](#)

3. DEUTSCHE Nationalbibliothek (Leipzig / Frankfurt am Main/Berlin)

Sammelrichtlinien : Stand: 1. Juni 2009 / [Redaktion Angela Matthias, Brigitte Wiechmann]. - Leipzig ; Frankfurt am Main ; Berlin : Deutsche Nationalbibliothek, 2009. - 76 str. ; 30 cm
COBISS.SI-ID [248649984](#)

4. The HISTORY of the book in the West. - Farnham ; Burlington : Ashgate, 2010. - 5 zv. :

ilustr. ; 25 cm. - (The history of the book in the West : a library of critical essays)
COBISS.SI-ID [251124992](#)

5. HOMEYER, Eva

Informationskompetenz an Grundschulen Probleme und Perspektiven für Schulen und Lehrer : mit einem wertenden Überblick der Fortbildungsangebote in den einzelnen Bundesländern / Eva Homeyer. - Berlin : Simon Verlag für Bibliothekswissen, 2008. - 149 str. : ilustr. ; 21 cm
COBISS.SI-ID [250420992](#)

6. HORVAT, Sara

Literarni opus in analitična osebna bibliografija Lojzeta Novaka : diplomsko delo / Sara Horvat. - Ljubljana : [S. Horvat], 2010. - 88 f. : ilustr. ; 30 cm
COBISS.SI-ID [251665152](#)

7. KNJIŽNICA Jožeta Udoviča (Cerknica)

Kdor vpraša, izve / Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica ; [besedilo Marija Hribar ; fotografija Matjaž Žnidaršič]. - 1. izd. - Cerknica : Knjižnica Jožeta Udoviča, 2009. - [18] str. : ilustr. ; 21 cm
COBISS.SI-ID [245788160](#)

8. KNJIŽNICE za slijepe u informacijsko doba : smjernice za razvoj službi i usluga / uredile Rosemary Kavanagh i Beatrice Christensen Sköld ; [s engleskog preveo Kristijan Čiganović]. - Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. - 106 str. ; 24 cm. - (Povremena izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva. Novi niz, ISSN 1334-7667 ; knj. 16)
COBISS.SI-ID [6926878](#)

9. LIBRARIES and graduate students : building connections / edited by Gretta Siegel. - London ; New York : Routledge, 2009. - IX, 211 str. : ilustr. ; 23 cm
COBISS.SI-ID [248051712](#)

10. MOHORIČ, Srdan

Zazrt v staro podobo : fotografije : [katalog k razstavi v Knjižnici Ivana Potrča Ptuj, 28. oktober - 25. november 2010] = Looking at the old image : photographs : [a catalogue accompanying the exhibition in Ivan Potrč Library Ptuj, 28 October - 25 November 2010] / Srdan Mohorič ; [besedilo Marjeta Ciglencečki ; izbor fotografij Srdan Mohorič, Stojan Kerbler ; prevod Ontario]. - Ptuj : Knjižnica Ivana Potrča, 2010 ([Miklavž na Dravskem polju] : Repro studio Lesjak). - [63] str. : barvne fotogr. ; 21 cm
COBISS.SI-ID [22142776](#)

11. MOŠKON, Tadeja

Specialno knjižničarstvo v Rusiji, spremembe v zadnjih letih : diplomsko naloga / Tadeja Moškon. - [Ljubljana : T. Moškon, 2000]. - 47 f. : ilustr., tabele ; 30 cm

COBISS.SI-ID [42323042](#)

12. A NEMZETISÉGI könyvtárak Szlovéniában és partnerkapcsolataik az Európai unió területén : a nemzetközi konferencia előadásai = Narodnostne knjižnice v Sloveniji in njihovi partnerski odnosi v Evropski uniji : predavanja mednarodne konference / szerkesztő, urednica Zágorec-Csuka Judit ; [Magyar és szlovén nyelvre fordította, prevod v madžarski in slovenski jezik Bence Utroša Gabriella ; fényképek, fotográfie Kepe Klára, Népújság]. - Lendva : Muravidéki Magyar Tudományos Társaság = Lendava : Društvo prekmurskih madžarskih znanstvenikov in raziskovalcev, 2010 (Maribor : MI BO tisk). - II, 142 str. : ilustr. ; 24 cm

COBISS.SI-ID [249089536](#)

13. The NONSUBSCRIPTION side of periodicals : changes in library operations and costs between print and electronic formats : research report / by Roger C. Schonfeld ... [et al.]. - Washington : Council on Library and Information Resources, 2004. - VII, 58 str. : graf. prikazi ; 28 cm. - (Managing economic challenges)

COBISS.SI-ID [678005](#)

14. NORDIC public libraries 2.0 / [editor Jonna Holmgaard Larsen in cooperation with Mats Hansson ... et al.]. - København : Danish Agency for Libraries and Media, 2010. - 111 str. : ilustr. ; 32 cm

COBISS.SI-ID [252491008](#)

15. OZVEZDJE Knjiga : priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2010 : pregled knjižne produkcije za mladino iz leta 2009 / [urednici Darja Lavrenčič Vrabec in Ida Mlakar]. - Ljubljana : Mestna knjižnica, Pionirska - center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, 2010 ([Ljubljana] : Formatisk). - 234 str. : ilustr. ; 30 cm

COBISS.SI-ID [252902656](#)

16. PEČNIK, Valerija

Izobraževanje in strokovno usposabljanje zaposlenih ter motivacija zanju v splošnih knjižnicah Celje, Kranj, Trzič in Žalec : diplomsko delo / Valerija Pečnik, Martina Klemenčič. - Ljubljana : [V. Pečnik : M. Klemenčič], 2010. - 155 f. : ilustr., preglednice ; 30 cm

COBISS.SI-ID [42768738](#)

17. PRAZNIK, Pija

Informacijski viri na svetovnem spletu in njihova uporaba na Kitajskem : diplomsko delo / Pija Praznik. - Ljubljana : [P. Praznik], 2010. - 124 f. : ilustr., tabele ; 30 cm

COBISS.SI-ID [42323554](#)

18. PURKART, Alenka

Organizacija zbirke plakatov v knjižnicah in muzejih : diplomsko delo / Alenka Purkart. - Ljubljana : [A. Purkart], 2010. - 65 f. : ilustr.,

tabele ; 30 cm

COBISS.SI-ID [42358882](#)

19. RAMPIH, Slavica

Nabavna politika v splošnih knjižnicah / Slavica Rampih. - Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2010 ([Maribor] : Dravska tiskarna). - 217 str. : ilustr., tabele ; 24 cm

COBISS.SI-ID [253240320](#)

20. RUGELJ, Samo

Optimizacija družbeno-ekonomskih učinkov javnih vlaganj v slovensko založništvo : doktorsko delo / Samo Rugelj. - Ljubljana : [S. Rugelj], 2009. - VII, 206 f. : ilustr., tabele ; 30 cm

COBISS.SI-ID [41759330](#)

21. SKUPNO posvetovanje Sekcije za specialne knjižnice in Sekcije za visokošolske knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (4 ; 2010 ; Ljubljana)

Prost dostop do dosežkov slovenskih znanstvenikov : zbornik prispevkov 4. skupnega posvetovanja Sekcije za specialne knjižnice in Sekcije za visokošolske knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije = Open access to the achievements of Slovenian scientists : proceedings of 4th Joint Conference of the Special Libraries Section and the Academic Libraries Section of the Slovenian Library Association, [Ljubljana, 27. in 28. oktober 2010] / [urednika Igor Zemljič, Maja Božič]. - Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2010. - 192 str. : ilustr. ; 24 cm

COBISS.SI-ID [252883456](#)

22. SLAPŠAK, Sabina

Zadovoljstvo uporabnikov s kakovostjo storitev Velike čitalnice Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani : diplomsko delo / Sabina Slapšak. - Ljubljana : [S. Slapšak], 2010. - 108 f. : ilustr. ; 30 cm

COBISS.SI-ID [252853504](#)

23. SMITH, Abby

Survey of the state of audio collections in academic libraries / by Abby Smith, David Randal Allen, Karen Allen. - Washington : Council on Library and Information Resources, 2004. - VI, 59 str. ; 28 cm. - (Optimizing collections and services for scholarly use)

COBISS.SI-ID [585845](#)

24. SOCIAL science libraries : interdisciplinary collections, services, networks / edited by Steven W. Witt and Lynne M. Rudasill. - Berlin ; New York : De Gruyter Saur, 2010. - 138 str. : ilustr. ; 24 cm. - (IFLA publications, ISSN 0344-6891 ; 144)

COBISS.SI-ID [251699456](#)

25. STRZOLKA, Rainer

Der Bibliothekar - ein Monodrama : Informationsspezi oder Bücherwurm? : Manager oder armer Poet? / Rainer Strzolka ; mit Originalzeichnungen von Rainer Kappe. - Berlin : Simon Verlag für Bibliothekswissen, 2008. - 52 str. : ilustr. ; 21 cm

COBISS.SI-ID [250525952](#)

26. ŠINK, Nastja

Pregled zaštite avtorskih pravic in problem piratstva na Kitajskem : diplomsko delo / Nastja Šink. - Ljubljana : [N. Šink], 2010. - 99 f. : ilustr., tabele ; 30 cm

COBISS.SI-ID [42323810](#)

27. UGOVŠEK, Mateja

Pravilne ure z zgodovinsko tematiko v splošni knjižnici : diplomsko delo / Mateja Ugovšek. - Ljubljana : [M. Ugovšek], 2010. - 96 f. : ilustr. ; 30 cm

COBISS.SI-ID [42215266](#)

28. USING technology to teach information literacy / edited by Thomas P. Mackey and Trudi E. Jacobson. - New York : Neal-Schuman, 2008. - XXIII, 240 str. : ilustr. ; 23 cm. - (Information literacy sourcebooks)

COBISS.SI-ID [248465920](#)

29. VODIČ kroz javne biblioteke Bosne i Hercegovine = A guide to public libraries of Bosnia and Herzegovina / [pripremila, prepared by Zijada Đurđević Alidžanović ; prevodilac, translator Ida Delič]. - Sarajevo : Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine = National and University Library of Bosnia and Herzegovina, 2006. - 207 str. : ilustr. ; 29 cm. - (Edicija Stručna biblioteka literatura = Series Library professional literature)

COBISS.SI-ID [15110918](#)

30. VODIČ kroz visokošolske biblioteke Bosne i Hercegovine = A guide to academic libraries of Bosnia and Herzegovina / [pripremili, prepared by Zijada Đurđević Alidžanović, Ismet Ovcina, Amra Rešidbegović ; prevodilac, translated by Ida Rešidbegović]. - Sarajevo : Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine = National and University Library of Bosnia and Herzegovina, 2008. - 256 str. : ilustr. ; 29 cm. - (Edicija Stručna biblioteka literatura = Series Library professional literature)

COBISS.SI-ID [1937173](#)

31. WEIDEMAN, Melius

Website visibility : the theory and practice of improving rankings / Melius Weideman. - Oxford : Chandos, 2009. - XXI, 222 str. : ilustr. ; 24 cm. - (Chandos Internet series)

COBISS.SI-ID [248448512](#)

32. WISSENSZENTREN - intellektualne centre : Beispiele deutsch-russischer Bibliothekskooperation / Wolfgang Ratzeck = Intellektcentry : primery nemško-rossijskogo sotrudničestva / Vol'fgang Ratcek ; unter Mitwirkung von, pri sodejstvu Maria Baranova ... [et al.]. - Berlin : Simon Verlag für Bibliothekswissen, 2008. - 179 str. : tabele ; 21 cm

COBISS.SI-ID [250517760](#)

33. WORLD guide to library, archive, and information science associations / edited by Alexandra Meinhold. - 3rd, completely revised ed. - Berlin ; New York : De Gruyter Saur, 2010 (Mörlenbach : Strauss). - 486 str. : ilustr. ; 24 cm. - (IFLA publications, ISSN 0344-6891 ; 142-143)

COBISS.SI-ID [251702528](#)

OBVESTILA

OGLASI

DELO IŠČE

Sem univerzitetna diplomirana bibliotekarka in italijanka z opravljenim strokovnim izpitom iz bibliotekarstva. Med študijem sem vsebinsko in formalno obdelovala gradivo ter opravila tečaj za bodoče udeležence COBISS iz katalogizacije monografij na oddelku za Posebno knjižnično gradivo v NUK-u. Med delom v knjižnici Otona Župančiča sem se seznanila z ureditvijo gradiva, ki sem ga sortirala in vstavljala. Imam opravljen izpit za ECDL-start. Od tujih jezikov aktivno obvladam italijanščino, nemščino in angleščino. Poleg tega imam opravljen certifikat za aktivno znanje nemščine, ki je moj materni jezik. Zaposlitev iščem v katerikoli knjižnici, saj mi je knjižničarsko delo v veliko veselje. Dosegljiva sem na telefonski številki 031 581 366.

DELO IŠČE

Urška Vimer-Kovaček
Malejeva ul. 6, Ljubljana
GSM:041/384 220
El-naslov: urska.vimer@gmail.com
Rojstni podatki: 21.06.1966 v Ljubljani, slovenska državljanka

Izobrazba: Univerzitetna diplomirana bibliotekarka
Strokovna znanja: opravljen strokovni izpit za naziv bibli-

otekar; licenca – dovoljenje za katalogizacijo monografskih publikacij v sistemu COBISS.SI

Sedanje usposabljanje: V letu 2010 se udeležujem tečajev v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani (NUK) in na Institutu informacijskih znanosti v Mariboru (IZUM) za strokovno obdelavo (katalogizacijo) sestavnih delov – član- kov, kontinuiranih virov (serijskih publikacij), za izdelavo bibliografij raziskovalcev, prevzemanje bibliografskih zapisov iz tujih bibliografskih baz ter za redakcijo bibliografskih zapisov.

Zaposlitveni cilji: delo na področju strokovne obdelave monografskih publikacij, sestavnih delov, kontinuiranih virov in za izdelavo bibliografij v nacionalni knjižnici ali v visokošolskih, specialnih in splošnih knjižnicah.

Oblike želenega delovnega razmerja: delo za nedoločen čas, delo za določen čas ali delo po podjemni pogodbi.

Delovne izkušnje: februar, marec 2010 – usposabljanje na delovnem mestu v NUK-u: katalogizacija, redakcija bibliografskih zapisov, inventura, oblikovanje bibliografskih zapisov za elektronske knjige; september – december 2009 – priprava, kreiranje in kontrola bibliografskih zapisov doktorskih disertacij Univerze v Ljubljani (1919-1967) zaradi priprave na predstavitev v DLib (projekt NUK in Univerze v Ljubljani). April-avgust 2009 – delo v knjižnici OŠ Dob. Skupaj 7,5 let delovne dobe v knjižnicah različnih tipov.

Znanja:

Tuji jeziki: angleški jezik – aktivno, hrvaški jezik – aktivno, francoski jezik – pasivno, latinski jezik – pasivno ; *zmožnost branja besedil v srbski, makedonski in ruski cir. pisavi.

Računalniška znanja: COBISS –licenca za katalogizacijo monografskih publikacij, Word for Windows, Internet in elektronska pošta, osnove Excella.

Sposobnosti in značaj: delavnost, samostojnost, vztrajnost, uravnovešen značaj.

OBVESTILA

NAVODILA AVTORJEM

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena

avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključuje v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z

začetno navedbo "Od leve proti desni: ...". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali TIF formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov icb@nuk.uni-lj.si. Pošljete jih lahko tudi na disketi ali CD-ROM-u na naslov Narodna in univerzitetna knjižnica, Informacijski center za bibliotekarstvo, Turjaška 1, 1000 Ljubljana. Prispevkov ne honoriramo!